

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Riigiteaduste instituut

Rain Soosaar

Välispoliitika euroopastumine Poola välispoliitika näitel
Ukraina kriisi algfaasis
(21. november 2013 – 21. veebruar 2014)

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Maili Vilson, MA

Tartu 2015

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Ukraina küsimus Poola ja Euroopa Liidu välispoliitikas	7
1.1. Ukraina-suunalise poliitika tähtsus Poola seisukohast	7
1.2. Poola välispoliitiline tegevus Ukraina suunal 1991-2013	7
1.3. Võrdlus Euroopa Liidu ja Poola Ukraina-poliitika vahel	10
1.4. Poola ja Euroopa Liidu tegevus Euromaidani ajal	11
2. Euromaidani teema käsitlemine Poola ja Euroopa Liidu pressiteadetes	14
2.1. Meetod	14
2.2. Euromaidani sündmuste tõlgendamine pressiteadetes	16
2.3. Pressiteated Poola ja Euroopa Liidu seotusest Euromaidani kriisiga	17
2.4. Pressiteadetes sisalduvad hinnangud konfliktis osalejate tegevusele ja neile suunatud üleskutsed	20
2.4.1. Ukraina võimud	21
2.4.2. Euroopa Liit	24
2.4.3. Venemaa	25
2.4.4. Protestijad ja opositsioon	28
2.5. Järeldused ja diskussioon	30
Kokkuvõte	34
Summary	36
Kasutatud kirjandus	38
Lisa 1. Analüüsitud pressiteated	41
Lisa 2. Pressiteadete analüüsimisel kasutatud koodid	46

SISSEJUHATUS

Asjaolu, et osalt rahvusvahelise olukorra poolt tõstatatud väljakutsete tõttu osutub üha olulisemaks Euroopa Liidu ühise välispoliitika küsimus, on muutnud aktuaalseks ühenduse ja selle liikmesriikide välispoliitika vahekorra uurimise. Käesolev uurimistöö annab sellesse oma panuse, võrreldes Euroopa Liidu välispoliitikat selle kujundamist aktiivselt mõjutada püüdva liikmesriigi Poola omaga ühenduse vahetus naabruses Ukrainas 2013. ja 2014. aasta vahetusel toimunud tõsise sisepoliitilise kriisi ajal.

Et analüüsida Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide poliitikate ühtlustumist, on uurijate poolt kasutusele võetud euroopastumise (*Europeanization*) kontseptsioon. Ehkki euroopastumise täpse defineerimise ning selle tähtsuse ja ulatuse hindamise osas leidub suuri erimeelsusi (Wong 2005, 135), on suur osa uurijatest üksmeelel, et tegemist on keeruka nähtusega, mis hõlmab vähemalt kahte erinevat dimensiooni:

1. Ülalt-alla dimensioon ehk „allalaadimine“ (*downloading*). Selle all mõistetakse protsessi, mille käigus liikmesriikide siseriiklikku poliitikat (*politics* ja *policy*) kohandatakse vastavaks Euroopa Liidu seatud piirangutele ja nõudmistele. (Wong 2005, 136) Kõige selgemalt toimub see valdkondades, kus otsustuspädevus on Brüsseli kätte antud. Ent peale selle on näidatud ka sotsialiseerumise tähtsust – kuna liikmesriikide poliitilised eliidid käivad Euroopa Liidu institutsioonide kaudu omavahel tihedalt läbi, ühtlustuvad nende poliitilised arusaamad ja kujuneb ühtne Euroopa identiteet. (Wong 2005, 138)

2. Alt-üles dimensioon ehk „üleslaadimine“ (*uploading*). Liikmesriik mõjutab Euroopa Liidu välispoliitika kujunemist, töötades selle nimel, et tema ideed, eelistused ja institutsionaalsed mudelid võetaks üle ühenduse poolt. (Baun & Marek 2013, 6; vrd Wong 2005, 137)

Erinevalt paljudest teistest valdkondadest on välispoliitika olnud suuresti liikmesriikide pädevuses ning ka Euroopa Liidu välis- ja julgeolekupoliitika raames tehakse otsuseid enamasti konsensusepõhiselt. Üle-euroopalised institutsioonid nagu Euroopa Komisjon mängivad teisejärgulist rolli, mistõttu välispoliitika puhul on euroopastumine mõneti

teistsuguse iseloomuga ning ka ebaselgem, mitteformaalsem ja seetõttu raskemini uuritavam. (Baun & Marek 2013, 7)

Siiski on euroopastumise kontseptsiooni hakatud järjest rohkem kasutama ka riikide välispoliitika uurimisel, kuna siingi on Euroopa Liitu kuulumisest tingitud mõjud üha ilmsemad. Seoses Euroopa riikide tähtsuse vähenemisega rahvusvahelisel areenil on mitte ainult väikesed, vaid ka suured liikmesriigid mõistnud, et Euroopa Liidu kaudu tegutsedes on neil hõlpsam oma huvisid kaitsta. (Wong 2005, 146-147) Samas on näiteid selle kohta, kuidas Euroopa Liitu kuulumine mõjutab riikide välispoliitikat. Eriti on esile toodud neutraalsete riikide (Austria, Rootsi, Soome) välispoliitikas toimunud muutusi seoses Euroopa Liitu astumisega (Baun & Marek 2013, 8). Mitmed autorid on demonstreerinud, et enne välispoliitiliste otsuste langetamist konsulteeritakse oma kolleegidega teistest liikmesriikidest. Osa neist väidab koguni, et EL-i struktuuride sees toimuv sotsialiseerumine viib rahvusriiklike eelistuste, huvide ja identiteetide ümberdefineerimiseni. (Baun & Marek 2013, 7)

Arvestades Euroopa Liidu ees seisvaid väljakutseid, mis vaieldamatult liikmesriikide ühist ja tõhusat tegutsemist nõuavad (pagulaste küsimus, kriisid Ukrainas ja Lähis-Idas), võib ette näha EL-i ühtse välis- ja julgeolekupoliitika tähtsuse edasist tõusu ning sellega seoses ka välispoliitika euroopastumise uurimise aktuaalsuse kasvu.

Samas on välispoliitika euroopastumise uurimine keerukas ka seetõttu, et selle iseloom ja ulatus varieerub riigiti märgatavalt. Mängu tulevad faktorid nagu riigi suurus ja ressursid, välispoliitilised traditsioonid, liikmelisusstaaž Euroopa Liidus jne. (Baun & Marek 2013, 10) Seejuures on euroopastumine eriti vähe uurimist leidnud „uute liikmesriikide“ (st alates 2004. aastast liitunute) kontekstis (Baun & Marek 2013, 1). Neist omakorda väärivad esiletõstmist Poola, mis oma suuruse tõttu omab uutest liitunudest ainsana ambitsioone mängida Euroopa Liidu poliitikat mõjutava suurriigi rolli (Copsey & Pomorska 2014, 422).

Poola välispoliitika euroopastumise senised käsitletused on näidanud, et Euroopa Liitu astumine on muutnud niihästi Poola välisteenistuse töökultuuri kui institutsionaalset

korraldust (Kaminska 2013, 24-26). Seda, mil määral Euroopa Liitu kuulumine Poola identiteeti ning rahvuslike huvide tajumist ümber kujundanud on, pole uuritud. Küll aga on alust arvata, et Poola lähenemine Euroopa Liidu liikmelisusele on ka välispoliitika seisukohast üsna pragmaatiline ja instrumentaalne – ühendust püütakse ära kasutada oma välispoliitika legitimeerimiseks ja rahvusvahelise kaalu tõstmiseks (Pomorska 2011, 178).

Esiolgu suhtunud Poola Euroopa Liidu ühtsesse välis- ja julgeolekupoliitikasse (CFSP) mõnevõrra skeptiliselt, eeldades, et see võib piirata tema võimalusi rahvuslike huvide kaitsmisel. Tegelikult selgus üsna pea, et Euroopa Liidu liikmelisus pakub uusi tõhusaid vahendeid oma välispoliitiliste eesmärkide saavutamiseks. See on ajendanud Poolat saama EL-i ühtse välispoliitika innukaks toetajaks ja motiveerinud omadama oskusi, mis on vajalikud oma eelistuste edukaks „üleslaadimiseks“ Brüsselis. Nii on Poola liikmelisuse algaastate ebamugavast partnerist (*awkward partner*) muutunud koostööle orienteeritud ja kohati Euroopa Liidu poliitikat tõepoolest mõjutavaks liikmesriigiks. (Kaminska 2013, 26-29)

Poola taotlustest oma poliitikat „üles laadida“ väärivad erilist tähelepanu katsed suunata Euroopa Liidu poliitikat idasuunal, so Ukraina, Valgevene ja teiste endiste Nõukogude Liidu vabariikide suhtes. Nende riikide Euroopa Liidule lähendamise on olnud üks Poola olulisemaid välispoliitilisi prioriteete. Seetõttu on Poola mänginud olulist rolli Euroopa Liidu Idapartnerlusprogrammi algatamisel. Samuti on ta avaldanud tugevat toetust assotsiatsioonilepingu sõlmimisele Euroopa Liidu ja Ukraina vahel, mille allkirjastamise küsimus sai 2013. aasta lõpus alanud ja tänini kestva Ukraina kriisi üheks oluliseks ajendiks. (Barburska 2013, 64-70)

Poola tegevus idapartnerlusprogrammi algatamisel on pälvinud rohket uurijate tähelepanu (nt Adamczyk 2010, Barburska 2013, Copsy & Pomorska 2014). Vähem on käsitletud Poola tegevust käimasoleva Ukraina kriisi ajal, eriti selle algfaasis (nn Euromaidani kriis), mil Poola rolli tunnustamist Ukraina küsimuse lahendamisel näitab välisminister Radosław Sikorski kaasamine Euroopa Liidu egiidi all Kiievisse kriisi

lahendama sõitnud delegatsiooni koosseisu.¹ Seniilmunud käsitlused Poola poliitikast Euromaidani ajal tuginevad pigem jooksvate sündmuste kommenteerimisele Poola varasemat välispoliitilist tegevust käsitleva kirjanduse valgel kui suuremahulise empiirilise andmestiku läbitöötamisele (Bieńczyk-Missala 2013/14, Szeptycki 2013).

Käesoleva uurimuse eesmärgiks on selgitada, mil määral langesid Poola ametlikud seisukohad Euromaidani aegsete sündmuste kohta ühte Euroopa Liidu omadega ning milliseid järeldusi on sellest võimalik teha Poola välispoliitika euroopastumise kohta. Esimeses peatükis antakse varasema kirjanduse põhjal ülevaade Poola huvidest seoses Ukrainaga, sellest tulenevast poliitikast ning varasematest katsetest oma vastavaid eelistusi Euroopa Liidus „üles laadida““. Teises peatükis analüüsitakse uurimisküsimusele vastuse saamiseks internetis leitavaid Poola välisministeeriumi ja Euroopa välisteenistuse ametlikke pressiteateid.

¹ Hiljem, kui algas Venemaa interventsioon Ukrainas, on Poola avalikkusele nähtav roll Euroopa Liidu poliitika kujundajana jäänud tasapisi tagasihoidlikumaks, vt Szeptycki 2014a, 21.

1 UKRAINA KÜSIMUS POOLA JA EUROOPA LIIDU VÄLISPOLIITIKAS

1.1. Ukraina-suunalise poliitika tähtsus Poola seisukohast

Suhete arendamine Ukraina kui „strateegilise partneriga“ ja tema Euroopa Liidule lähenemise toetamine on olnud üks Poola selgesõnaliselt väljendatud välispoliitilisi prioriteete (Copsey & Pomorska 2014, 423; vrd Priority 2012, 18). Senised käsitlused on seda seletanud niihästi Poola avalikkuse huviga Ukrainas toimuva vastu kui külma sõja järel maksmapääsenud arusaamadega Poola elulistest riiklikest huvidest.

Tulenevalt ajaloolistest sidemetest (ühine kuulumine Poola-Leedu suurriiki, kunagine poola asustus tänapäeva Ukraina aladel²) ja tihedast inimestevahelisest läbikäimisest tunneb valdav osa Poola avalikkusest solidaarsust Euroopa Liidule lähenemist pooldava Ukraina ühiskonna osaga. Poolehoidu suurendas asjaolu, et Euromaidan näis järgivat samu eesmärke kui poolakad 1980. aastatel – demokratiseerimist, vabanemist Moskva ülemvõimu alt ning lähenemist Läänele. (Szeptycki 2014a, 19)

Poola riikliku poliitika seisukohast on sellest olulisemad aga julgeolekukaalutlused, mis tulenevad paguluses Jerzy Gedroyci ja Juliusz Mieroszewski poolt külma sõja ajal sõnastatud siiani mõjukast arusaamast, et Poola elulistes huvides on toetada leedulaste, ukrainlaste ja valgevenelaste vabaduspüüdlusi. Nende rahvaste sõltumatus tagavat nimelt ka Poola pääsemise Moskva mõjusfäärist. (Przełomiec 2014, 307-317; Snyder 2003, 221-222)

1.2. Poola välispoliitiline tegevus Ukraina suunal 1991-2013

Olulist rolli Ukraina poliitilises elus mängib Venemaa, kes on püüdnud säilitada oma mõju riigis majanduslike hoobade abil ja suure elanikkonna osa venesõbralikele hoiakutele tuginedes. Poola on, lähtudes eelnevalt käsitletud arusaamadest oma rahvuslikest huvidest, püüdnud järjekindlalt sellele vastu seista ning suunata Ukrainat

² Poola ja Ukraina vahel on küll tõsiseid lahkarvamusi ajaloosündmuste tõlgendamisel, eriti selle osas, mis puudutab Ukraina Ülestõusuarmee (UPA) poolt Teise maailmasõja ajal läbi viidud massimõrva ja etnilist puhastust Volõõnias. Seetõttu on tähelepanuväärne, et poolakate poolehoidu Euromaidanile ei kahandanud peaaegu üldse asjaolu, et seal olid silmatorkaval moel esindatud ka UPA pärandit positiivselt hindavad ukraina rahvuslikud jõud. (Szeptycki 2013, 27-28)

pigem tugevdama sidemeid lääneriikidega. (Szeptycki 2013, 13-15 ja 28) Seda on tehtud peaausjalikult kolmel viisil:

1) Sekkumine Ukraina sisepoliitikasse

Ukrainas toimuvat on esiteks püütud mõjutada seeläbi, et kriisisituatsioonide puhul on pakutud oma vahetalitust (Przełomiec 2014, 310-311). Erilist esiletõstmist väärrib Poola tollase presidendi Aleksander Kwaśniewski juhitud Euroopa Liidu delegatsiooni edu Ukraina 2004. aasta presidendivalimiste ajal tekkinud sisepoliitilise kriisi (nn oranž revolutsioon) lahendamisel. See aitas kaasa Poola prestiiži tõusmisele rahvusvahelises elus ning tugevdas tema positsiooni Euroopa Liidus. Edaspidi on Ukraina sisepoliitilise olukorra pingestumise korral Poolas ikka tõstatunud küsimus, kas ka seekord tuleks sekkuda. Ka Euromaidani ajal oli Kiievi külastamine Poola poliitikute seas moeasjaks. (Szeptycki 2013, 24)

2) Ukraina toetamine Euroopa Liidus. Idapartnerlusprogramm

Teiseks on Ukrainale järjepidevalt toetust avaldatud rahvusvahelisel areenil, eriti aga Euroopa Liidu kaudu. Poola on nimelt järjepidevalt püüdnud kujundada Euroopa Liidu ühist välispoliitikat Ida-Euroopas vastavalt oma huvidele. Juba liitumisläbirääkimiste ajal tõstis Poola oma idanaabrite Euroopa Liidule lähendamise teema üles (Barburska 2013, 65) ning liitumise eel 2003. aastal esitati mõttepaber, mis muuhulgas nägi ette Euroopa Liidu liitumisperspektiivi ka Ukrainale, Moldovale ja potentsiaalselt Valgevenele (Copsey & Pomorska 2014, 426). Esialgu ei saanud Poolat edu suuresti seetõttu, et tema diplomaatidel ja ametnikel nappis kogemusi asjaajamisel Euroopa Liidus (Kaminska 2013, 30). Liitumise järel on Poola aegamisi õppinud oma ideid esitama pragmaatilisemalt ja tõhusamalt, eriti pärast Donald Tuski valitsuse võimuletulemist 2007. aastal (Copsey & Pomorska 2014, 432).

26. mail 2008 esitas Poola kahasse Rootsiga uue mõttepaberi Euroopa Liidu suhete korraldamiseks idanaabritega, millest kasvas välja järgmisel aastal käivitatud Idapartnerlusprogramm. See näeb ette meetmeid Ukraina ja veel viie endise Nõukogude Liidu vabariigi sidemete tugevdamiseks Euroopa Liiduga. Vastutasuks vajalike

reformide elluviimise eest nähakse ette võimalus assotsiatsioonilepingute sõlmimiseks nende riikidega, viisarežiimi lihtsustamist, poliitilise ja praktilise koostöö tihendamist jne, kuid hoidutakse liikmelisusperspektiivi lubamisest. (Barburska 2013, 61-63)

Idapartnerluse läbiviimine näitab kahtlemata Poola suutlikkust avaldada mõju Euroopa Liidu välispoliitika kujundamisele. Ent seda ei saa ka ülehinnata. Esiteks tuleb esile tõsta Rootsi rolli, kelle soovitusel tehtud paranduste järel, mis olid suunatud mõttepaberi läbilöögivõime suurendamisele, jäi Poola esialgsetest märksa ambitsioonikamatest ettepanekutest õieti üsna vähe järgi (Copsey & Pomorska 2014, 433). Teiseks on uurijad üksmeelselt esile tõstnud asjaolu, et idapartnerlusprogramm poleks saanud teoks ilma juhtumisi soodsa rahvusvahelise olukorrata. Eriti oluline oli 2008. aasta sõda Gruusias. Euroopa Komisjoni ametnikega tehtud intervjuud kinnitavad, et see veenis otsustajaid Euroopa Liidu aktiivsema sekkumise vajalikkuses oma idapiiri tagustes riikides. Üks neist mõönis, et idapartnerlusprogrammi käivitamine „oli niisiis Poola diplomaatia edu, kuid nad tormasid sisse lahtisest uksest“. (Copsey & Pomorska 2014, 436; vt ka 428 ja 435)

Mis puudutab Poola rolli Idapartnerluse elluviimisel, siis selle kohta on esitatud erinevaid arvamusi. Ühelt poolt on rõhutatud, et Poola on sellesse intensiivselt panustanud ning ühtlasi järjepidevalt taotlenud idapartnerluse laiendamist ja edasiarendamist (Barburska 2013, 66-67). Samas on Poola tegevusele ette heidetud ka passiivsust ja saamatust, mis tulenevat muuhulgas oskamatuses Euroopa Liidus asju ajada (Copsey & Pomorska 2014, 433).

3) Abinõud nn euroopalike väärtuste levitamiseks Ukrainas

Selleks, et soodustada Ukraina ühiskonnas muutusi, mis aitaksid kaasa riigi lähenemiseks Euroopa Liidule, on Poola algatanud koostöös Euroopa Liiduga mitmeid ettevõtmisi (fond *European Endowment of Democracy*, Idapartnerlusriikide Avaliku Halduse Akadeemia, koolitusprojektid kohalike omavalitsuste töötajatele jne, vt Bieńczyk-Missala 2013/14, 293 ja Barburska 2013, 69) Ka iseseisvalt on Poola rahastanud Ukraina kodanikuühiskonda ja meediaväljaandeid toetavaid ning riikidevahelist kultuurilist koostööd ja inimestevahelist suhtlemist ergutavaid projekte,

loonud ukrainlastele võimalusi õppida Poola ülikoolides jne (Barburska 2013, 70; Bieńczyk-Missala 2013/14, 293).

Niisiis on Ukraina lähendamine Läänele olnud Poola pikaajalisi välispoliitilisi prioriteete ning selle saavutamiseks on ta maksimaalselt püüdnud ära kasutada ka Euroopa Liidu liikmelisusest tulenevaid võimalusi.

1.3. Võrdlus Euroopa Liidu ja Poola Ukraina-poliitika vahel

Euroopa Liidu poliitika Ukraina suhtes on olnud ebajärjekindel. Pärast loobumist esialgsest „Venemaa eelkõige“ (*Russia first*) poliitikast, asuti alates 1994. aastast tähelepanu pöörama suhete tihendamisele ka Ukrainaga, kes selleks ajaks oli juba teada andnud oma soovist tulevikus Euroopa Liiduga ühineda. Kui aga president Kutšma saajandivahetuse paiku kaldus autoritaarsuse ja Venemaale lähenemise suunas, halvenesid paratamatult ka suhted Euroopa Liiduga. Oluliseks verstapostiks oli siiski Ukraina kaasamine 2004. aastal algatatud Euroopa Naabruspoliitika raamistikku. (Domaradzki 2014, 278-284)

Viktor Juštšenko presidendiks saamine, millele aitas kaasa Euroopa Liidu vahendustegevus oranži revolutsiooni nime all tuntud poliitilise kriisi lahendamisel, pani aluse uutele lootustele koostööks Ukrainaga. Need aga ei täitunud, kuna euroopameelsete poliitiliste jõudude vahel algasid sisemised vastuolud, poliitiline ebastabiilsus jäi püsima ning oranži revolutsiooni ajal lubatud reforme ellu viia ei suudetud. See põhjustas Euroopas laialdast skeptilisust Ukraina suhtes. Siiski kaasati riik idapartnerlusprogrammi. Hakati ette valmistama ka assotsiatsioonilepingut EL-i ja Ukraina vahel, kuid selle sõlmimine lükkus edasi seoses Ukraina kaugenemisega demokraatia ja õigusriigi põhimõtetest. Eriti heideti võimudele ette endise peaministri Julija Tõmošenko vangistamist. (Szeptycki 2014b, 3-5) Et Euroopa Liit Tõmošenko vabastamise nõudest loobudes siiski oli omalt poolt valmis idapartnerlusriikide Vilniuse tippkohtumisel Ukrainaga lepingu allkirjastama, olnud mõnede autorite järgi suuresti Poola diplomaatia jõupingutuste tulemus (Przelomiec 2014, 299-317).

Niisiis on nii Poola kui Euroopa Liit huvitatud sisepoliitilisest stabiilsusest Ukrainas ja tema integreerumisest läände. Euroopa Liidu poliitika on olnud aga muutlik, kusjuures

Ukraina tagasilöögid demokraatia ja reformide teel on vähendanud huvi temaga koostöö tihendamiseks. Seevastu Poola, nagu eelnevalt näidatud, loeb Ukraina Läänega sidumist oma prioriteetseks eesmärgiks ning on seetõttu valmis tingimusteta koostööks Kiieviga (Petrova 2014, 4).

Teiseks on väidetud, et Euroopa Liit on idapartnerlusprogrammis tervikuna ning ka selle raames Ukrainaga sidemete tugevdamises näinud eelkõige tehnilist küsimust, mille eesmärgiks on riigi lähendamine euroopalikele väärtustele ja standarditele. Et idapartnerlusprogrammi geopoliitilist mõõdet eirati, tulnud ka Venemaa sekkumine Euroopas paljudele üllatusena. (Domaradzki 2014, 276) Poola olevat aga algusest peale teadvustanud, et toimub Euroopa Liidu ja Venemaa vägikaikavedu Ukraina pärast, ehkki on Euroopa suurriikides valitsenud meeleolusid arvestades õppinud hoiduma selle avalikust väljütlemisest (Szeptycki 2013, 16).

Kolmandaks on Euroopa Liit rangelt hoidunud Ukrainale liikmelisusperspektiivi lubamisest (Szeptycki 2014, 15). Poola seevastu pole teinud kunagi saladust, et soovib Ukrainat vähemasti kaugemas tulevikus näha Euroopa Liidu liikmena, kui ta kõik selleks vajalikud tingimused täidab (Copsey & Pomorska 2014, 424).

1.4. Poola ja Euroopa Liidu tegevus Euromaidani ajal

Novembris 2013 teatas Ukraina president Viktor Janukovitš ootamatult, et loobub Vilniuse tippkohtumise ajaks kavandatud assotsiatsioonilepingu allkirjastamisest Euroopa Liiduga. Selle põhjuseks on peetud järeleandmist Venemaa survele (Biencyk-Missala 2013/14, 303), kuid ka lepingu ebasoodsaid tingimusi Ukraina seisukohast (Szeptycki 2014b, 13-14) ja selge poliitilise tahte puudumist Ukraina võimude poolt (Domaradzki 2014, 287; Szeptycki 2014b, 6).

Vastusena presidendi otsusele hõivasid meeleavaldajad Kiievis Iseseisvuse väljaku (Майдан Незалежності). Järgnes peaaegu kolm kuud kestnud protestijate vastasseis võimudega, mille ajal hõivati avalikke hooneid, Iseseisvusväljakule püstitatud telklaagris ööbis tuhandeid protestijaid ja toimus massimeeleavaldusi. Ehkki tehti pragmaatilist koostööd parlamendis esindatud opositsioonijõududega, oli nn

Euromaidani näol tegemist kodanikuliikumisega, millest osavõtjad suhtusid umbusuga kogu poliitilisse klassi. Suuri meeleavaldusi toimus ka mujal, eelkõige siiski Lääne-Ukrainas. Võimude kohmakad katsed protestijaid vägivald või kohtuliku karistamisega ähvardamise abil heidutada tõid kaasa nende radikaliseerumise. Enam polnud peanõudmiseks assotsiatsioonilepingu allkirjastamine, vaid presidendi tagasiastumine, samuti tõusid protestijate seas esile jõud, mis pidasid õigustatuks vajadusel rahumeelsetest võitlusvahenditest loobumist. Alates jaanuarist 2014 sagesid kokkupõrked protestijate ja eriüksuslaste vahel. 18.-20. veebruarini said nende tulemusel surma umbes 100 meeleavaldajat. Seejärel tõttas Kiievisse kriisi lahendama Poola, Prantsusmaa ja Saksamaa välisministri juhitud EL-i delegatsioon. Selle pealekäimisel 21. veebruaril sõlmitud võimujagamislepingut aga ellu ei viidud, sest president Janukovitš põgenes järgneval ööl pealinnast ja seejärel ka riigist. Võim langes assotsiatsioonilepingu sõlmimist pooldanud opositsiooni kätte. (Lyubashenko 2014)

Poola diplomaatia tegutses kriisi ajal võrdlemisi intensiivselt. Kuni viimase hetkeni oli käidud president Janukovitšile peale, et ta soostuks assotsiatsioonilepingut sõlmima. Euromaidani ajal nähti vaeva, et Euroopa Liidul oleks Ukraina küsimuses ühtne seisukoht ja ta tegutseks aktiivselt rahumeelse lahenduseni jõudmise nimel. (Biencyk-Missala 2013/14, 303-304) Andrzej Szeptycki järgi oli Poola esmaseks eesmärgiks kriisi ajal vältida Ukraina langemist Venemaa mõjusfääri, mida tajuti ohuna ka Poola suveräänsusele ja julgeolekule. See võinuks juhtuda näiteks siis, kui lääneriigid loobunuks jõupingutustest Ukrainaga assotsiatsioonilepingu sõlmimiseks või kui Euromaidani võimalik brutaalne mahasurumine välistanuks edasise koostöö demokraatlike lääneriikidega. (Szeptycki 2013, 13-16) Ent oluline oli ka võimalus oma rahvusvahelise prestiiži tõstmiseks, näidates end Euroopa Liidu välispoliitika aktiivse kujundajana idapartnerlusriikide suhtes (Szeptycki 2013, 23-25), samuti pikemaajalise ebastabiilsuse vältimine Ukrainas, mis toonuks kaasa probleeme Poolalegi (põgenikevool läände jne, vt Szeptycki 2013, 16-19).

Euroopa Liidu poliitikat Euromaidani ajal on iseloomustatud küllaltki passiivsena. Szeptycki järgi oli selle põhjuseks muuhulgas soovimatus katkestada sidemed Ukraina

võimudega. Ilmselt arvestati, et president Janukovitš võib siiski võimule jääda ning temaga tuleb oma huvisid silmas pidades ka edaspidi koostööd teha. Teiseks olevat kardetud, et aktiivsem sekkumine võib kaasa aidata olukorra eskaleerumisele ning kodusõja puhkemisele. (Szeptycki 2014b, 19) Samuti oli oma osa Euroopa Liidu kohmakal otsustusprotsessil ja liikmesriikide erinevatel huvidel, mis tegid võimatuks kiire ja selgesisulise reageerimise sündmustele Kiievis. Oma osa võis mängida ka soov mitte ärritada Venemaad. (Domaradzki 2014, 295)

Niisiis näib Euroopa Liidu ja Poola poliitika Euromaidani küsimuses mitmes osas sarnane olevat. Mõlemad olid huvitatud olukorra eskaleerumise vältimisest ja rahumeelsest lahendusest kriisile. Ent senise kirjanduse põhjal otsustades võib oletada, et erinevalt Euroopa Liidust (ja selle poliitikat kujundavatest teistest liikmesriikidest) polnud Poola jaoks oluline mitte ainult sisepoliitilise stabiilsuse säilitamine Ukrainas ja assotsiatsioonilepingu loodetavast sõlmimisest saadav kasu. Avalikkuse huvi Ukrainas toimuva suhtes oli Poolas ilmselt suurem kui mujal ning Ukraina EL-iga sidumine ja seega Venemaa mõjusfäärist eemaletõmbamine usuti olevat Poola elulistes riiklikes huvides. Võib eeldada, et need erinevused kajastuvad ka Poola ja Euroopa Liidu ametlikes seisukohtades Euromaidani ajal.

2. EUROMAIDANI TEEMA KÄSITLEMINE POOLA JA EUROOPA LIIDU PRESSITEADETES

2.1. Meetod

Selgitamaks välja Poola seisukohtade kooskõla Euroopa Liidu omadega, analüüsitakse järgnevalt Poola välisministeeriumi ja Euroopa Liidu välisteenistuse pressiteateid (vt lisa 1).

Poola välisministeeriumi kodulehel (www.msz.gov.pl) leiduvad pressiteated sobivad hästi Poola ametlikest seisukohavõttudest ülevaate saamiseks, kuna sisaldavad lisaks välisminister Radosław Sikorski, tema asetäitjate ja teiste ministeeriumi ametnike seisukohavõttudele mõnevõrra ka president Bronisław Komorowski ja peaminister Donald Tuski omi.

Kodulehel leiduvad pressiteated on poola ja inglise keeles. Seejuures kattub pressiteadete valik kummaski keeles vaid osaliselt ning lehekülje poolakeelses versioonis on neid mõnevõrra rohkem. Et aga käesoleva uurimuse eesmärgiks on analüüsida Poola poolt rahvusvahelisele üldsusele, aga mitte kodumaisele publikule edastatavat sõnumit, on aluseks võetud ingliskeelsed pressiteated.

Poola välisministeeriumi ingliskeelsed pressiteated sisaldavad mitmekesisest materjali. Lisaks ministeeriumi pressiesindaja allkirjastatud seisukohavõttudele on edastatud Poola uudisteagentuuri PAP riigi välispoliitilist tegevust puudutavaid uudiseid, väljavõtteid välisajakirjandusest (Poola diplomaatidega tehtud intervjuud, Poola välispoliitikat käsitlevad artiklid) jne. Analüüsi aluseks võtsin ministeeriumi pressiesindaja allkirjastatud pressiteadete kogu sisu, muudest aga neis vahendatud seisukohad, mis on omistatud Poola ametiisikutele. Pressiteadetes on ära toodud ka Poola ja mitme teise riigi (Rootsi, Saksamaa, Visegrádi riikide) ühisavaldusi. Neis sisalduvaid ühisseisukohti ei ole Poola ametlikeks seisukohtadeks loetud.

Euroopa välisteenistuse pressiteadetest (<http://eeas.europa.eu/>) on samuti aluseks võetud ingliskeelse versiooni omad. Suurema osa neist hõlmavad Liidu välisasjade ja

Julgeolekupoliitika kõrge esindaja Catherine Ashton, aga ka komisjoni presidendi José Manuel Barroso, ülemkogu eesistuja Herman Van Rompuy ja laienemisvoliniku Štefan Füle tehtud avaldused. On ka mõned Ashton ja Füle pikemate suuliste esinemiste üleskirjutused ning diplomaatiliste kohtumiste ja telefonikõnede memod.

Nii Poola kui Euroopa Liidu pressiteadete puhul ajavahemikust 21. november 2013 (protestide algus Kiievis) kuni 21. veebruar 2014 (võimuvahetus, mille ajendiks sai president Viktor Janukovitši põgenemine Kiievist) otsisin välja kõik sellised, kus oli mainitud Ukrainat. Sellest omakorda selekteerisin välja need pressiteated, mis olid seotud Euromaidani sündmustega. Analüüsisin neid, kasutades avatud kodeerimist programmi MAXQDA abil. Koostasid eraldi kooditabelid Poola ja Euroopa Liidu pressiteadete alusel. Seejärel võrdlesin neid ja koostasid ühtse kooditabeli, kus on eraldi välja toodud esiteks nii Poola kui Euroopa Liidu pressiteadetes esinevad koodid, teiseks ainult Poola pressiteadetes esinevad koodid ning kolmandaks ainult Euroopa Liidu pressiteadetes esinevad koodid (vt lisa 2). Sellel põhineb ka järgnev analüüs.

Tegemist on kvalitatiivse sisuanalüüsiga. Töö käigus ilmnes küll, et nii Euroopa Liidu kui Poola pressiteadetes tulid teatud teemad ja ka väljendid märgatavalt sagedamini esile kui teised (näiteks „dialoog“, vajadus läbi viia reforme jne). Et aga ainuüksi esinemissageduse järgi pressiteadetes ei tundu olevat põhjendatud nende teemade kaalukuse hindamine vastavalt Poola või Euroopa Liidu jaoks, on järgnevalt piirdutud üksnes erinevate seisukohtade ja arusaamade esiletoomisega. Vaid harva on tähelepanu juhitud mõne seisukoha eriti sagedasele esinemisele.

Nii Poola kui Euroopa Liidu pressiteadetes sisalduvaid ja uurimisküsimuse mõttes asjakohaseid³ seisukohavõtte Euromaidani kriisi kohta võib üldjoontes jagada kolme suurde kategooriasse:

- 1) arvamused Ukrainas toimuva olemuse kohta;
- 2) põhjendused, miks end sellega seotuna tuntakse;
- 3) hinnangud konflikti erinevate osapoolte tegevusele ja neile suunatud üleskutsed.

³ Töö seisukohast ei ole olulised näiteks teated kokkupõrgetes vigastatute ravimisest Poolas, konsultatsioonid kolmandate riikidega Ukraina küsimuses, rahvusvaheliste organisatsioonide rolli käsitlemine kriisile lahenduste otsimise kontekstis jne.

2.2. Euromaidani sündmuste tõlgendamine pressiteadetes

Poola välisministeeriumi pressiteadete järgi ajendas kriisi puhkemise see, et Ukraina loobus ootamatult assotsiatsioonilepingu allkirjastamisest Euroopa Liiduga (vt nt Poola välisministeeriumi pressiteade (edaspidi PVm, 27.01.2014). See tekitas vastasseisu „Ukraina ühiskonnaga“, mis pooldanud lähenemist Euroopale (PVm 06.12.2013). Üsna samalaadsed olid ka Euroopa Liidu ametlike esindajate seisukohavõtted. Näiteks 30. novembril mõistsid Ashton ja Füle ühisavalduses hukka protestijate laialiajamise, kes nende sõnul „väljendasid oma toetust poliitilisele assotsieerumisele ja majanduslikule integratsioonile Euroopa Liiduga.“ (EL 30.11.2013) Erinevalt Poolast rõhutati seejuures, et ukrainlaste sedavõrd muljetavaldaval viisil väljendatud soov läheneda Euroopa Liidule näitab ühenduse prestiižikust ning „euroopalike väärtuste“ jätkuvat aktuaalsust ja ligitõmbavust. (Barroso, Euroopa Liidu välisteenistuse pressiteade (edaspidi EL), 09.12.2013)

Näib, et esialgu leidsid nii Poola kui Euroopa Liit, et kriisi lahenduseks oleks Ukraina võimude otsus assotsiatsioonileping siiski allkirjastada (EL 10.12.2013). Kui seda aga ei toimunud ning võimude ja protestijate vastasseis üha vägivaldsemaks muutus, tõusis nii Poola kui Euroopa Liidu pressiteadetes esile olukorra stabiliseerimise teema. Assotsiatsioonilepingu sõlmimise küsimus jäi mõnevõrra tahaplaanile.

Poola jaoks oli kriisi rahumeelse lahendamise teema ja Ukraina Euroopale lähenemine siiski lahutamatult seotud. Kommenteerides inimohvritega kokkupõrkeid Kiievi südalinnas, ütles Sikorski näiteks järgmist: „Vaatepilt, mis meile täna avaneb, sai võimalikuks seoses ärapöördumisega teelt, mis viib Euroopasse, reformide poole, ja [seoses] repressiivsete seaduste vastuvõtmisega“ (PVm 22.01.2014). Teisal sõnastab Sikorski kriisi soovitava lahenduse järgmiselt: „Me hoiame põialt ukrainlastele ja loodame, et nad jõuavad kompromissile, mis võimaldaks neil saada kasu demokraatiast, vabast turust ja assotsieerumisest Euroopaga.“ (PVm 29.01.2014b)

Vägivalla eskaleerumine võiks aga Poola arvates „väga negatiivselt mõjutada Ukraina imago kogu maailmas ja seda, kuidas sellesse riiki suhtuvad tema partnerid“ (PVm 18.02.2014a). Mis aga kõige tähtsam, see tõukaks Ukraina euroopalikult arenguteelt

eemale (PVm 20.01.2014), võimalik koguni, et igaveseks (PVm 22.01.2014).

Euroopa Liit hoiatab küll, et vägivalla tarvitamine võimude poolt võib teha tõsist kahju kahepoolsetele suhetele Euroopa Liiduga (EL 19.02.2014c), kuid ei väida kusagil, et see tähendaks Ukraina ärapöördumist eurointegratsiooni teelt. Silmatorkavalt erinev on aga Poola ja Euroopa Liidu reaktsioon inimohvriteid nõudnud kokkupõrgetele Kiievis. Nii märkis Euroopa Komisjoni president Barroso 19. veebruaril: „Šoki ja ülima jahmatusega oleme me vaadanud viimase 24 tunni jooksul toimunud sündmusi Ukrainas. Pole asjaolusid, mis võiksid legitimeerida või õigustada selliseid vaatepilte. Me anname edasi oma sügavaimad kaastundeavaldused ohvritele ja nende perekondadele. Me mõistame kõige karmimalt hukka vägivalla kasutamise poliitilise ja institutsionaalse kriisi lahendamiseks“. (Barroso, EL 19.02.2014a) Poola ametlike seisukohavõtude sõnakasutusest taolist toimunu inimlikku traagilisuse rõhutamist samade sündmuste kommenteerimisel ei leia: „Samal õhtul teatas president Bronisław Komorowski PAP-ile, et ta oli ebaõnnestunud püüdnud helistada president Janukovitšile. Ta oli tahtnud „hoiatada [Janukovitšit] tegude eest, mis võiksid konflikti eskaleerida“ ning ütles, et „vägivalla ja jõu kasutamine ei ole aktsepteeritav“ (PVm 19.02.2014)⁴.

Niisiis on selge, et nii Poola kui Euroopa Liit seostavad kriisi puhkemise Ukrainas assotsiatsioonilepingu sõlmimisest loobumisega ning vägivalla eskaleerumine seal 2014. aasta alguses valmistas mõlemale ärevust. Näib siiski, et Poola tundis pigem muret selle poliitiliste tagajärgede üle (Ukraina ärapöördumine eurointegratsiooni kursilt sidemete tugevdamisele Venemaaga), samal ajal kui Euroopa Liit rõhutas toimunu traagilisust.

2.3. Pressiteated Poola ja Euroopa Liidu seotusest Euromaidani kriisiga

Nii Poola kui Euroopa Liidu esindajad rõhutasid kriisi ajal pidevalt seda, et Ukrainas toimuv on nende jaoks tähtis ja nad jälgivad seda väga tähelepanelikult (PVm 29.01.2014b, EL 23.01.2014b) ning on omalt poolt pühendunud selle lahendamisele

⁴ Mõnes Poola pressiteates küll nenditakse napisõnaliselt sündmuste traagilisust (PVm 22.01.2014 ja 18.02.2014a). Visegrádi riikide ühisavaldus on selles osas siiski EL-i seisukohtadele sarnasem (PVm 23.01.2014)

kaasaaitamisele (EL 20.02.2014). Rõhutati oma heasoovlikkust Ukraina suhtes, kaasaelamist, lootust, et Ukraina rahval läheb hästi. Näiteks kinnitas Sikorski: „Ma hoian meie naaberriiigile põialt ja loodan, et ta moodustab valitsuse, mis on võimeline ellu viima reforme ja tagasi pöörduma Euroopa teele, sest me soovime Ukrainale head“. (Pvm 14.02.2014a) Küllalt sarnaselt väljendus Ashton: „Me jääme [olukorraga Ukrainas] tegelema, sest me tegelikult hoolime väga palju teie tulevikust“. (EL 11.12.2013b)

Sageli oma seotust ja huvitatust Ukrainas toimuva suhtes otsesõnu ei põhjendata. Kui seda aga tehakse, tulevad Poola puhul välja järgmised argumendid:

1. Ukrainas toimuv mõjutab ka Poolat ja teisi Euroopa riike.

Ühel korral mainitakse, et Poola on kohustatud Ukrainat aitama, kuna tegemist on strateegilise partneriga (Pvm 04.12.2013). Pressiteadetes selle partnerluse olemust ega põhjusi aga lähemalt lahti ei seletata. Teisal rõhutatakse, et kuna Ukraina on Poola naabermaa, on oluline temaga häid suhteid arendada (Pvm 22.11.2013) ja temale head soovida (Pvm 14.02.2014).

Ent Poola räägib ka vajadusest teha selgitustööd, et mõistetakse Ukraina tähtsust terve Euroopa Liidu jaoks (Pvm 23.01.2014). Siingi puudub enamasti lähem põhjendus. Vaid ühel korral mainitakse, kuidas ebastabiilsus Ukrainas võib otseselt Euroopa Liidule mõju avaldada: „Me tegutseme, et vastata erinevatele stsenaariumitele. Mõned neist on väga halvad ja isegi apokalüptilised, eeldades tuhandete põgenike valgumist Lääne-Euroopasse. Euroopa tervikuna on huvitatud kriisile rahumeelse lahenduse leidmisest.“ (Sikorski, Pvm 30.01.2014a) Korra toonitatakse taas ilma pikema selgituseta Ukraina tähtsust NATO riikidele: „Me peame silmas pidama selle maa tähtsust kogu Euro-Atlandi piirkonna julgeolekule“ (Pvm 04.12.2013).

2. Poola on oma kogemuse tõttu suuteline Ukrainat aitama.

Ühelt poolt peaks Ukraina jäljendama Poolas tehtud reforme. Nagu Sikorski peab korduvalt vajalikuks rõhutada, olnud Poola ja Ukraina 1989. aastal majanduslikult võrdsel tasemel, enne kui Poola tänu edukatele reformidele ette rebis: „Tänapäeval on Poola kolm korda rikkam kui Ukraina. Sellised positiivsed Poola kogemused on

Ukrainale väga väärtuslikud“. (PVm 03.02.2014a; vrd PVm 03.02.2014b)

Teiseks pidas Poola vajalikuks esile tuua oma ajaloolist kogemust režiimisiirde vallas. Nii põhjendati oma manitsusi Ukraina opositsioonile valitsusele surve avaldamisega mitte liiale minna meenutusega sellest, kuidas ametiühingukoondise „Solidarsus“ taktikalised eksisammud olevat viinud sõjaseisukorra kehtestamiseni Poolas 1981. aastal (PVm 11.02.2014). Selle asemel soovitati jõuda Janukovitšiga kompromissile Poola 1989. aasta nn ümarlauakokkuleppe vaimus (vt nt PVm 03.02.2014a).

3. Poolal on ekspertiis Ukraina küsimuses EL-is.

Selle kinnituseks refereeritakse välisajakirjanduses ilmunud materjale, mille kohaselt mängib Poola olulist rolli Euroopa Liidu idapoliitika kujundamisel (PVm 11.02.2014, vrd 03.02.2014). Omalt poolt leitakse, et assotsiatsioonilepingu sõlmimine Ukrainaga olevat nurjunud osalt seetõttu, et poolakate antud „head nõu“, kuidas Ukrainaga asju ajada, kuulda ei võetud (PVm 21.01.2014).

4. Ukraina kuulub Euroopasse.

Vaid ühel korral rõhutatakse ka seda, et Poolat ja Ukrainat seovad ühised väärtused ja ühine identiteet, mis tuleneb sellest, et mõlemad riigid kuuluvad Euroopasse. Nii rääkis Poola asevälisminister Boguslaw Winid Saksa-Poola-Ukraina foorumil Varssavi ja Kiievi vahelisi suhteid silmas pidades: „Me oleme üksteisele olulised partnerid, naabrid ja Euroopa perekonna liikmed. Meie püüdlusi juhivad ühised väärtused, mis on iga nii sisemiselt kui välimiselt stabiilse, turvalise ja tugeva riigi ehituskivideks.“ (PVm 05.12.2013)

Mujalöeldust aga jääb mulje, et Ukrainat ei peeta siiski päris euroopalikuks maaks. Seoses 16. jaanuari repressiivsete seaduste vastuvõtmisega väljendas välisminister Sikorski muret, et „Ukraina on üllatavalt kiiresti muutumas teatud Ida-Euroopa riikide sarnaseks.“ Sarnast mõttekäiku leidub mujalgi. Tundub, et Ukraina arvamine või mitteamine euroopalike riikide sekka (kuhu enesestmõistetavalt kuulub Poola), on pigem vahendiks vastavalt tunnustuse või laituse avaldamiseks. Ühemõttelist viidet selle kohta, et Poolat ja Ukrainat seovad omavahel ning ka Euroopaga ühine minevik ja

kultuuripärand, pressiteadetest ei leia.

5. Poola ja Ukraina erisuhted

Paaril korral leiavad Poola ja Ukraina suhete erilisus siiski äramainimist. Nii rõhutatakse, et Poola on olnud Ukraina „vabaduse ja läänesuunaliste pürgimuste“ suurim toetaja rahvusvahelisel areenil (PVm 21.02.2014d) ning väljastanud ukrainlastele kaugelt kõige rohkem Schengeni viisasid (PVm 30.01.2014a).

Nagu Poola, nii ka Euroopa Liit põhjendab oma sekkumist Ukraina sündmusesse sellega, et suudab oma ekspertiisile ja kogemustele toetudes riiki aidata (EL 05.02.2014). Mainitakse ka Ukrainas toimuva seotust euroopalike väärtustega. Euroopa Komisjoni president Barroso märkis detsembris, et Ukrainas käib võitlus euroopalike väärtuste pärast: „Ja kui mõnikord Euroopas mõnel meist on kahtlusi, kui olulised need väärtused on, vaadake ainult Ukrainat. Need noored inimesed Ukraina tänavatel kirjutavad pakases uut narratiivi Euroopa jaoks.“ (EL 09.12.2013a)

Erinevalt Poola omadest ei leia Euroopa Liidu pressiteadetest aga viiteid sellele, et Ukraina on ühendusele naabriks ning et seal toimuv võiks märkimisväärselt ka tema liikmesriike mõjutada.

2.4. Pressiteadetes sisalduvad hinnangud konfliktis osalejate tegevusele ja neile suunatud üleskutsed

Nii Poolale kui Euroopa Liidule on ette heidetud passiivsust Euromaidani sündmustele reageerimisel. Et puudus tahe rakendada Ukraina võimude suhtes tõhusaid survemeetmeid (näiteks sanktsioone), piirdus nende sekkumine seisukohavõttudega, milles avaldati toimuva üle „sügavat muret“ (nt PVm 22.01.2014 ja EL 27.01.2014) ning kutsuti konflikti osapooli tungivalt üles hoiduma vägivallast ja alustama „dialoogi“, et jõuda kompromissidel põhineva kokkuleppeni (PVm 18.02.2014a). Nii Poola kui Euroopa Liit leiavad, et see kokkulepe peaks sisaldama põhiseadusreformi ja uue valitsuse moodustamist. Euroopa Liit rõhutab lisaks, et see valitsus peab olema „laiapõhjaline“ [inclusive] ja räägib ka uute vabade valimiste vajadusest. (PVm 14.02.2014a; EL 19.02.2014a)

Konflikti lahendamiseviisi osas näivad Poola ja Euroopa seisukohad seega üsna täielikult kokku langevat. Mis aga puudutab hinnanguid erinevate konflikti osapoolte tegutsemisele kriisi ajal, siis siin tulevad lisaks suurtele ühtelangevustele esile mõned kõnekad erinevused.

2.4.1. Ukraina võimud

Kõige rohkem ruumi Ukraina sündmusi puudutavates pressiteadetes on pühendatud võimude tegevuse kommenteerimisele ja neile kriisi lahendamiseviiside osas soovitude andmisele ja üleskutsete tegemisele.

Poola süüdistas Kiievi võime avalikult selles, et just nende ebaõnnestunud poliitika viis kriisi puhkemisele. Välisminister Sikorski sõnul oli kõiges süüdi Janukovitši lühiajaliste hüvede eelistamine pikaajalist tulu töötanud lepingule. Otsustanuks Janukovitš teisiti, „oleks [ta] seisnud praegu ühtse riigi eesotsas, tõrjudes välismaist survet, mida teised [riigid] on kogunud ja millega nad on edukalt toime tulnud“ (PVm 10.02.2014b). Ka olukorra pingestumises nähti süüd eeskätt valitsusel. Ukraina võimudele tehti järgmisi üleskutseid:

1. Loobuda ebajärjekindlast ja ebausaldusväärsest toimimisviisist

See puudutab näteks Janukovitši lubadust pidada opositsiooniga läbirääkimisi. „Minister [Sikorski] ütles, et taolisi kõnelusi on juba toimunud ja neist pole midagi välja tulnud. „Pärast seda, mida president Janukovitš on viimastel nädalatel teinud, pole mitte sõnad, vaid teod need, mille alusel me teda hindame,“ lisas Sikorski“. (PVm 20.01.2014)

Teisal nenditakse, et Ukraina valitsus lubas jätkata eurointegratsiooni kursil, kuid tema tegelik poliitika sundis selle väite siiruses kahtlema (PVm 17.01.2014). Seda, et valitsus suudab taastada oma usaldusväärset, peetakse üheks kriisi lahendamise eelduseks (PVm 27.01.2014).

2. Lõpetada katsed lahendada konflikti vägivaldsel teel

Muuhulgas mõistetakse hukka meelevaldajate laialiajamine Kiievi Iseseisvusväljakul

30. novembril (PVm 30.11.2013 ja 01.12.2013a) ning 16. jaanuari seaduste vastuvõtmine, mis olevat Poola arvates kaasa aidanud kokkupõrgete puhkemisele (Pvm 22.01.2014). Olukorra teravnedes jaanuari lõpus ja veebruari alguses kutsus Poola järjepidevalt mõlemaid konflikti osapooli üles vaashoitusele, vägivallast hoidumisele ja dialoogile. Siiski lisati mõnel korral, et eelkõige vastutab olukorra rahumeelse lahendamise eest valitsus: „Me kutsume mõlemat poolt säilitama rahu, aga sündmuste arengu eest on vastutavad võimud, sest nende käsutuses on tugevaimad vahendid, mis nende kulgu mõjutada võivad“ (PVm 20.01.2014)

3. Lähtuda demokraatlikest põhimõtetest

„Vabadus“ ja demokraatia on Euroopale lähenemise kõrval pressiteadetes sageli esinevad eesmärgid, mille saavutamist Ukraina rahvas taotlevat (PVm 22.01.2014) ning milles Poola neile toetust avaldab (PVm 21.02.2014). 16. jaanuari seadusi hukka mõistes märgitakse, et need on mittedemokraatlikud (PVm 22.01.2014b) ja seavad „drastilisi piire“ kodanikuvabadustele (PVm 27.01.2014).

4. Hakata ellu viima reforme

Ukraina reformimise vajadus on samuti üks sagedane märksõna Poola pressiteadetes. Reformide elluviimine paistab olevat Poola jaoks olevat lahutamatu osa Ukraina „lähenemisest Euroopale“. Näiteks avaldas Sikorski jaanuaris arvamust, et Ukraina ei ilmuta soovi naasta „teele, mis viib Euroopasse ja reformideni“ (PVm 22.01.2014) Need reformid peaksid olema sarnased Poola poolt enne EL-iga liitumist läbi viidutega („Euroopa seadusandluse ülevõtmine, võitlus korruptsiooniga“, 30.01.2014b) Need on seotud vaba turuga ning „võivad olla rasked, ent annavad lootust tulevikuks“ (PVm 29.01.2014). Reformid on tähtsad ka selle poolest, et avavad Ukrainale võimaluse saada suuremahulist välisabi (PVm 10.02.2014b). Ka Poola ise oli kindlalt veendunud, et abi Ukrainale peab olema tingimuslik: „Meie Läänes teame, et me võime pumbata rahahunnikuid reformimata majandusse, kuid sellest pole vähimalgi määral kasu“ (Sikorski, PVm 14.02.2014a).

5. Allkirjastada assotsiatsioonileping

Poola kinnitab, et ta austab Ukraina suveräänsust ega soovi oma tahet peale suruda.

Ukraina peab ise otsustama kas eurointegratsiooni poolt või vastu. Ometi pole Poola järgi kahtlustki, kumb valik on õige. Assotsiatsioonileping on „Ukraina sõltumatuse ja tulevase jõukuse parim garantii“ (PVM 22.01.2014). EL-i poolne pakkumine on nii hea, kui üldse olla saab (PVM 03.02.2014a), see annab Ukrainale „tohutu hulga raha, palju kordi rohkem kui pakuti Poolale“ 1990. aastatel (PVM 30.01.2014a). Lisaks võib loota ka välisinvesteeringute suurenemist (PVM 03.02.2014a ja 14.02.2014a), nii et Ukraina võiks „alustada Poolale järeljõudmist“ (PVM 14.02.2014a). Õige on valik eurointegratsiooni kasuks ka selles mõttes, et seda toetab Ukraina „ühiskond“ (PVM 16.12.2013). Seetõttu rõhutas Poola korduvalt, et EL on valmis lepingut kohe allkirjastama, kui Ukraina on selleks valmis, ning hoiatas, et vastutus selle suurepärase pakkumise tagasilükkamise tagajärgede eest lasub ainuüksi Ukraina valitsusel (PVM 22.11.2013).

Euroopa Liidu pressiteadetes esineb üsna samasugune ettekujutus sellest, mida Ukraina võimud peaksid tegema. Kutsutakse üles hoiduma jõukasutamisest ning rõhutatakse võimude erilist vastutust vägivalda ärahoidmisel ja kriisi rahumeelsel lahendamisel. Rõhutatakse, et Ukraina on suveräänne riik, kes otsustab ise oma tuleviku üle, kuid avaldatakse lootust, et ta valib „kõige tugevamate võimalike sidemete kasuks Euroopa Liiduga“ (EL 11.12.2013b). Lähenemine Euroopale saab võimalikuks assotsiatsioonilepingu sõlmimise ja sellele järgnevate reformide kaudu, mis peaksid aitama „tugevdada demokraatiat ja majanduslikku heaolu“ (19.02.2014c). Eurointegratsioon aitaks riigil realiseerida kogu oma majanduslikku potentsiaali ja tugevdaks teda ka poliitilises mõttes (11.12.2013b). Erinevalt Poolast aga ei mainita otsesõnu, et eurointegratsioon oleks Ukraina sõltumatuse garantiiks.

Samuti rõhutab Euroopa Liit nagu Poolagi, et võimud peaksid käituma usaldusväärset. Üks silmatorkavaimatest erinevustest on aga see, et vaid EL mõistab hukka võimudepoolsed inimõiguste rikkumised. „Ma juhtisin tähelepanu sellele, et elanikkonna usaldust [confidence and trust] pole võimalik saavutada Maidanil ja suurte linnade peaväljakutel, samal ajal kui üle kogu maa jätkuvad protestijate vahistamised, hirmutamised [intimidations] ja ahistamine [harassment] mundris ning tsiviilriietuses ja sportlikes rõivastes inimeste poolt.“ (Füle, EL 13.02.2014) Samuti ei maini Poola

erinevalt Euroopa Liidust kordagi opositsiooniaktivistide piinamist (EL 31.01.2013) ja kadumajäämist (EL 29.01.2014) ega ajakirjanikevastast vägivalda (EL 23.01.2014). Tõsi, Poola kutsub võimused üles lõpetama „repressioone“, kuid ei täpsusta, mida selle all silmas peetakse (PVm 03.02.2014a). Mõistet „inimõigused“ aga ei kasuta Poola Ukraina kriisi kommenteerides üldse.

2.4.2. Euroopa Liit

Üldiselt rõhutab Poola, et tema poliitika Ukrainas on sama mis Euroopa Liidu oma. Näiteks pärast vägivalda taaspuhkemist rõhutas välisministeeriumi pressiesindaja, et „EL-i diplomaatia juht Catherine Ashton oli teisipäeval samuti teinud avalduse Ukraina kohta, ja et see oli „identne“ Poola välisministeeriumi seisukohaga (PVm 18.02.2014a). Mõte, et Ukraina kriisi lahenduste küsimuses on liikmesriikide seas „lai konsensus“, sisaldub ka ühes enne võimuvahetust tehtud Euroopa Liidu avalduses (EL 20.02.2014).

Mitmel puhul võtab Poola aga EL-i eestkõneleja rolli, vahendades oma avaldustes ühenduse seisukohti: „Euroopa tahab leida Ukraina kriisile rahumeelset väljapääsu“ (PVm 30.01.2014a). Teisal kasutatakse väljendeid nagu „Poola ja Euroopa Liit olid valmis jõudma kaugeleulatava kompromissini“ assotsiatsioonilepingu küsimuses (PVm 22.11.2014) või „Ukraina kriisi rahumeelne lahendamine on Euroopa Liidu ja tema liikmesriikide, sealhulgas Poola, erilise mure allikas“ (PVm 27.01.2013).

Siiski on küsimusi, milles Poola seisukohad EL-i või nimeliselt väljatoomata „mõningate liikmesriikide“ (PVm 03.02.2014c) omadest lahku lähevad. Seejuures tuleb eriti esile Euroopa Liidu liikmelisusperspektiivi küsimus. Ühes intervjuus rõhutas Sikorski, et sellel võib olla väga oluline roll Ukraina kriisi lahendamise ja riigi tulevikuväljavaadete seisukohast: „Me peame õppima oma vigadest EL-i ja Ukraina assotsiatsioonilepingu läbirääkimiste ajast. Ukrainlased tahtsid, et leping sisaldaks klauslit [Ukraina] EL-i liikmelisuse väljavaate kohta ja Poola toetas neid selles osas. Veto mõningate maade poolt on jätnud mulje, et Ukraina ei oleks EL-is teretunud. See viga tuleks parandada.“ (PVm 30.01.2014a) Siiski ei olnud Euroopa Liit kriisi ajal valmis enamaks, kui nentima, et assotsiatsioonileping „ei kujuta endast meie koostöö lõppeesmärki“ (EL 19.02.2014a).

Teiseks küsimuseks, mille puhul avalikult mööndakse eriarvamusi, on sanktsioonide kehtestamine Ukraina suhtes, et võimused survestada jõukasutamisest ja repressioonidest loobuma. Nii rõhutas välisminister Sikorski pärast kohtumist oma Saksamaa ametivenna Frank-Walter Steinmeieriga, „kui oluline oli, et Poola ja Saksamaa, kaks suurt EL-i riiki, kooskõlastasid oma seisukohad. „Me ei ole näinud, et meie vastavasisulistest seisukohtades oleks esile kerkinud mingeid erinevusi,“ tunnistas minister. „Aga mõned EL-is eelistaksid arutada sanktsioone. Poola ja Saksamaa tulid üksteisest sõltumatult järeldusele, et selleks on liiga vara,“ lisas ta.“ (PVm 03.02.2014c)

Poola ametlik seisukoht oli, et kuigi sanktsioonide kehtestamine on põhimõtteliselt võimalik, tuleks nendest hoiduda niikaua, kuni valitsus pole loobunud dialoogist opositsiooniga (25.01.2014). Lisaks avaldati arvamust, et „sanktsioonidega ähvardamine on efektiivsem kui sanktsioonid ise“ ning et nende võimalikku tõhusust tuleks analüüsida (30.01.2014a).

Sellest, et Poola seisukohad ka mõnedes muudes küsimustes teiste liikmesriikide omadest lahku läksid, näitab Poola ja Tšehhi ühiselt väljendatud arusaam, et „meie piirkonna riigid peavad praegu tegema erilisi jõupingutusi, et meenutada meie EL-i partneritele, milline tähtsus suhetel Ukraina ja idanaabritega on terve ühenduse jaoks“ (PVm 23.01.2014).

2.4.3. Venemaa

Teatavasti kutsus Euromaidani poolt esile kutsutud võimupööre esile Venemaa sõjalise interventsiooni. On selge, et midagi taolist ei osanud ette arvata ei Poola ega Euroopa Liit. Suures enamuses pressiteadetest ei mainita Venemaad sõnagagi, jättes mulje, justkui ei peaks tema rolli Ukrainas toimivas üldse arvestama. Mõnel juhul tuleb siiski välja, et Venemaa ägedast vastuseisust Ukraina lähenemisele Euroopale oldi hästi teadlikud ning arvestati tema aktiivse vastutöötamisega sellele. Nii hoiatas välisminister Sikorski juba pärast võimuvahetust Kiievis ja kaks päeva enne Venemaa interventsiooni algust Krimmis: „Venemaa pole öelnud oma viimast sõna ja oleks viga alahinnata tema mõju Ukrainas“. (PVm 25.02.2014)

Poola pressiteadetes kutsutakse mõnel juhul Venemaad üles loobuma vastuseisust Ukraina lähenemisele Euroopale, sest see ei olevat ka Venemaa enda huvides.

Näiteks ei peaks Venemaa olema välisminister Sikorski arvates vastu assotsiatsioonilepingu ja sellega seotud vabakaubandusleppe sõlmimisele EL-i ja Ukraina vahel. „Vabakaubandus pole suunatud kellegi vastu. /.../ Tänu Poola Euroopa Liidu liikmelisusele, ja enne seda assotsiatsioonilepingule [EL-iga], on meie kaubandus Venemaaga pigem kasvanud kui kahanenud. Me oleme veendunud, et Venemaa majandus saab kasu Ukraina-Euroopa Liidu assotsiatsioonilepingust.“ (Pvm 14.02.2014a)

Samuti avaldatakse lootust, et Venemaagi toetab kriisi rahumeelset lahendust (Pvm 01.02.2014b) ja 21. veebruari lepete elluviimist, hoolimata sellest, et Venemaa presidendi esindaja keeldus seda allkirjastamast (president Komorowski, Pvm 21.02.2014d).

Sagedamini aga taunitakse pressiteadetes Venemaa poliitikat kui omakasupüüdlikku, agressiivset ning Ukraina huvisid mittearvestavat. Näiteks heidetakse ette majandusliku surve avaldamist oma poliitiliste eesmärkide saavutamiseks. „Minister Lavrov väidab, et Ukraina asjadesse ei tuleks sekkuda ning et tal tuleks lubada teha omaenda valik. Me nõustume, kuid usume, et kaubandusboikott on tõsisem sekkumisviis kui läbirääkimiste pidamine.“ (Sikorski, Pvm 14.02.2014a)

Rõhutatakse, et erinevalt Euroopa Liidust pole Venemaa huvides Ukraina hea käekäik, vaid tema enda poliitilise mõju all hoidmine: „Meie Lääne pakkumise tingimuseks on reformide alustamine Ukraina poolt, teiste sõnadega, et hakataks tegema midagi, mis on hea Ukrainale. Samal ajal kui Venemaa pakkumise tingimuseks paistab olevat Ukraina valitsuse koosseis,“ võrdles välisminister Sikorski Venemaa ja Euroopa Liidu majandusabi põhimõtteid. (Pvm 11.02.2014)

Korduvalt seatakse Poola pressiteadetes kahtluse alla Venemaa tõsiseltvõetavus või usaldusväärsus. Venemaa välisministri süüdistust, et Lääs Ukraina asjadesse sekkuvat,

pareeris Sikorski lihtsalt sellega, et Lavrov olevat tuntud oma „poleemilise stiili“ poolest. (PVm 01.02.2014b) Venemaa väitesse, et Ukrainalt nõutava gaasihinna alandamise taga olevat „kristlik halastus“, suhtub Sikorski varjamatu irooniaga (PVm 30.01.2014a).

Kohati kritiseeritakse Venemaa toimimist ka seda riiki otsesõnu nimetamata. „Euroopa Liit andis Ukraina võimudele nõu, kuid nüüd järgivad nad teiste nõuandeid,“ kurtis Sikorski jaanuari lõpus (PVm 22.01.2014), pidades ilmselt silmas Venemaa poolset protestide jõuga mahasurumisele kehtumist.

Teisalt mõõndakse, et Venemaal kui Ukraina naabril on seal omad huvid (PVm 30.01.2014a). Kord avaldab Poola ka mõtet, et Ukraina kriisi lahendamisse tasuks kaasata OSCE, muuhulgas seetõttu, et ka USA ja Venemaa on selle liikmed (samas). Niisiis, üldiselt nähakse Venemaas ebausaldusväärset riiki, mis töötab vastu üllale eesmärgile Ukrainat Euroopa Liidule lähendada. Kuid samas mõistetakse Venemaa võimekust Ukrainas toimuvat mõjutada ning soovitakse, et ta ei kasutaks seda viisil, mis Ukraina Euroopale lähendamist ohtu seaks.

Euroopa Liidu pressiteadetes mainitakse Venemaad otsesõnu vaid ühel juhul. Nimelt ütles laienemisvolinik Štefan Füle Euroopa Parlamendi plenaaristungis ees esinedes 13. detsembril 2013 järgmist: „Mistahes ähvardused – mistahes vormis – Venemaa poolt, mis on seotud Euroopa Liiduga lepete allkirjastamisega, on vastuvõetamatud. Vilniuse tippkohtumine osutus selles mõttes oluliseks tegelikkusele tähelepanu juhtijaks, mis ei sõltunud Euroopa Liidu valikutest. Ja me oleme sellest teinud vajalikud järeldused“ (EL 12.12.2013) Seega süüdistas Füle Ukrainaga assotsiatsioonilepingu sõlmimise nurjamises Venemaad.

Mitmel teisel juhul on üsna ilmne, et Euroopa Liit viitab Ukraina sündmusi kommenteerides Venemaale, kuigi hoidutakse teda otsesõnu mainimast. Näiteks näib hukkamõist Venemaa vastutõotamisele assotsiatsioonilepingu sõlmimisele Ukrainaga sisalduvat ka ülemkogu avalduses 20. detsembrist 2013: „Euroopa Ülemkogu kutsub üles vaoshoitusele, austama inimõigusi ja põhiõigusi ning leidma Ukraina poliitilisele

kriisile demokraatliku lahenduse, mis vastaks Ukraina rahva ootustele. Euroopa Ülemkogu rõhutab, et kõigil iseseisvatel riikidel on õigus teha oma välispoliitilisi otsuseid tarbetu välise surveta.“ (EL 20.12.2013)

Samuti eitas Catherine Ashton Kiievis peetud esinemisel, et EL-i ja Ukraina assotsiatsioonileping on suunatud Venemaa vastu: „Me usume ka tugevatesse majandussidemetes meie vahel. See ei tähenda valikute tegemist, vaid mõistmist, et on võimalik omada tugevaid ja häid suhteid kõikide naabritega.“ (EL 11.12.2013b)

Niisiis väljendavad nii Poola kui Euroopa Liit seisukohti, et assotsiatsioonileping Ukrainaga pole suunatud Venemaa vastu ning Venemaa ei tohiks nii või teisiti avaldada Ukrainale survet selle allkirjastamiseks loobumisest. Erinevalt Poola väljaütlemistest puudub aga EL-i ametlikes seisukohtades poleemiline või pejoratiivne varjund Venemaa poliitika kommenteerimisel. Samuti ei leia EL-i poolt peaaegu üldse kajastamist Venemaa võimalik roll jaanuaris ja veebruaris Ukrainas aset leidnud sündmustes. Erandiks võib lugeda ainult Euroopa Liidu nõukogu avaldust 10. veebruarist, kuid selleski piirduakse Ukraina iseseisva välispoliitilise otsustusõiguse kinnitamisega täpselt samas sõnastuses kui 20. detsembril ülemkogu poolt tehtud avalduses. (EL 10.02.2014b, vrd 20.12.2013)

2.4.4. Protestijad ja opositsioon

Valitsusvastased meeleavaldused puhkesid spontaanselt ning protestijate tegevust koordineerivad organisatsioonid tekkisid alles hiljem ja pikkamisi. Uuringud on ka näidanud, et protestijate enamus polnud seotud ühegi poliitilise partei ega kodanikuühendusega. Ukraina ülemraadas esindatud opositsiooniparteid tegid mõningaid katseid võtta liikumises liidriroll, kuid see ei õnnestunud, kuna meeleavaldajad suhtusid umbusklikult mitte ainult võimulolijatesse, vaid poliitilisse eliiti tervikuna. Protestijate esindajad ja opositsioonipoliitikud tegid küll pragmaatilist koostööd ühiste eesmärkide saavutamiseks, kuid nende vahel olid ka tõsised erimeelsused. (Lyubashenko 2014, 67-68)

Poola valitsus oli teadlik, et opositsiooniliidreid ei esinda päriselt Euromaidani protestijate hulki. Sellest annab tunnistust asjaolu, et Kiievit külastanud Poola

diplomaadid kohtusid lisaks opositsioonipoliitikutele ka „ühiskondliku Euromaidani esindajatega“ (PVm 24.01.2014). Siiski käsitletakse pressiteadetes valitsusvastast leeri ühtsena ja nimetatakse seda üldiselt „opositsiooniks“.

Ühemõttelist toetust avaldatakse protestijatele vaid ühel korral ja nimelt avalduses, millega mõistetakse hukka võimude esmakordne jõukasutamine meeleavaldajate vastu: „Me väljendame oma solidaarsust Ukraina ühiskonna esindajatega, kes avaldavad rahumeelselt meelt oma maa euroopaliku tuleviku poolt“ (PVm 30.11.2013). Edaspidi saab tavaks väljendada toetust Ukraina ühiskonna „Euroopa-meelsetele pürgimustele“ („Pro-European aspirations“, PVm 24.01.2014) või „Euroopale lähemale saamise soovile“ („Society that wants to get closer to Europe“, PVm 16.12.2013), vältides seega ühemõttelist toetuseavaldamist Euromaidani protestijatele.

Samas aga ei kritiseerita valitsusvastase leeri tegevust nii teravalt ega sageli kui võimude oma. Kutsutakse üles küll lõpetama ametiasutuste hoonete hõivamist (PVm 31.01.2014) ja ühe korra, vastates ajakirjaniku sellesuunalisele küsimusele, mõistab välisminister Sikorski hukka „igasuguse äärmusluse, sealhulgas eriti Poola-vastase äärmusluse“ (PVm 20.01.2014), viidates rahvusäärmuslaste osavõtule valitsusvastastest protestidest.

Alates olukorra teravnemisest jaanuaris asub Poola järjekindlalt mõlemaid osapooli kutsuma „dialoogile“ ja kompromissi otsimisele (vt nt PVm 18.02.2014), ilmutama vaoshoitust (PVm 27.01.2014) jne. Valitsusvastasele leerile antakse selgelt mõista, et Poola pooldab kriisile „poliitilist lahendust“, mis seisneks mingit laadi võimujagamises Poola 1989. aasta ümarlauakokkuleppe eeskujul. Kui aga opositsioon osutub oma jõudu ülehinnates valitsuse suhtes järeleandmatuks, võib see ajendada võimuseid panema panuse vastupanu mahasurumisele jõuga (PVm 11.02.2014). Võib-olla pidas sama silmas ka välisminister Sikorski, kui ta soovitas opositsioonil salapäraselt „mõelda mõeldamatut“ (PVm 03.02.2014a). Veel pärast 21. veebruari lepete sõlmimist manitseb Poola opositsiooni vaoshoitusele ja radikaalsusest hoidumisele, et oleks võimalik saavutatud kokkulepet ellu viia (PVm 21.02.2014b).

Sarnaselt Poolale kutsub ka Euroopa Liit alatasa kõiki konflikti osapooli üles vaoshoitusele, vägivallast hoidumisele ning dialoogile: „Me kutsume kõiki pooli viivitamatult tegema lõppu vägivallale ja pühenduma mõistlikule dialoogile, vastates Ukraina rahva demokraatlikele püüdlustele“ (EL 19.02.2014c). Opositsiooni märgitakse eraldi ära väga harva. Näiteks kutsutakse üles eranditult rahumeelsel viisil meelt avaldama (EL 10.02.2014a) või avaldatakse tunnustust Kiievi linnavalitsuse hoone vabastamise eest (EL 16.02.2014).

Erinevalt Poolast tuuakse Euroopa Liidu poolt sageli esile valitsusvastase leeri koosnemine erinevatest osapooltest. Näiteks märgib Štefan Füle: „Ma pidasin läbirääkimisi presidendi, opositsiooni, kodanikuühiskonna ja Euromaidani aktivistidega. Kõik nad on olulised osalised selles protsessis. /.../ Et see protsess oleks edukas, peab ta olema kaasav – hõlmama mitte ainult võime ja opositsiooni, vaid ka kodanikuühiskonda ja äriühinguid“ (EL 13.02.2014). Vajadust kaasata konflikti lahendamisse kodanikuühiskonda mainitakse EL-i poolt veel mitmel korral (nt Ashton EL 23.01.2014). Samalaadne mõte sisaldub ka Visegrádi neliku välisministrite ühisavalduses (PVM 12.12.2013), Poola poolt eraldi aga mitte kunagi.

Teiseks hoidub Euroopa Liit igasuguste taktikaliste näpunäidete andmisest opositsioonile. Piirduakse üleskutsega dialoogile rahumeelse lahenduse saavutamiseks, mille alustamiseks ei tohiks ükski osapool eeltingimusi seada (vt nt EL 19.02.2014b).

2.5. Järeldused ja diskussioon

Võrreldes Poola ja Euroopa Liidu seisukohti Euromaidani ajal, torkab silma mitmeid olulisi ühtelangevusi.

Esiteks väljendasid Kiievi protestijad nii Poola kui Euroopa Liidu arvates rahva soovi, et Ukraina asuks eurointegratsiooni teele ja president Janukovitš vaataks ümber oma otsuse mitte allkirjastada assotsiatsioonilepingut Euroopa Liiduga. Sarnane on ka arusaam reformidest, mida Ukraina võimud Euroopale lähenemiseks peaksid ette võtma ja mille tulemuseks oleks demokraatia tugevnemine ja majandusliku heaolu suurenemine. Erinevuseks on vaid see, et Poola toetas avalikult Ukrainale ka EL-i

liikmelisusperspektiivi andmist.

Nii Euroopa Liidu kui Poola seisukohavõttudes eiratakse täielikult seda, et vähemasti alates detsembrist ei olnud assotsiatsioonilepingu sõlmimine protestijate ainus ega peamine nõudmine. (Lyubashenko 2014, 71) Samuti pooldas tollal vaid umbes pool elanikkonnast assotsiatsioonilepingu sõlmimist, kusjuures Ukraina ida- ja lõunaosas olid leppe vastased suures ülekaalus. (Lyubashenko 2014, 76)

Teiseks iseloomustab nii Poolat kui Euroopa Liitu see, et Ukrainas toimuva suhtes väljendati suurt huvi ja kaasaelamist. Hoiduti konfliktis poole valimisest, kuigi selles, et sündmused järjest vägivaldsema pöörde võtsid, süüdistati pigem võimuseid. Kriisi osapooli kutsuti järjepidevalt üles dialoogile ning loodeti rahumeelse lahenduse teostumisele mõlemapoolsetel kompromissidel põhineva kokkuleppe näol. See põhines Janukovitši võimulpüsimise väljavaadete ja ka toimiva kokkuleppe võimalikkuse ilmsel ülehindamisel. Poola lähtus seejuures ilmselt hinnangust, mida detsembris 2013 Poola ajakirjandusele avameelselt esitas peaminister Donald Tusk: „Minu hinnangul jääb president Janukovitš veel üsna pikka aega võtmeisikuks, kui jutt on Ukrainast. Ja me ei tohi teha midagi, mis teda kindlalt Venemaa suunas tõukab“ (Wprost 2013). Just selles valguses tuleb mõista ka Poola manitsusi opositsioonile oma nõudmistega mitte liiale minna. Võimalik, et sarnane oli ka Euroopa Liidu arusaam (Szeptycki 2014b, 19).

Kriisi olemuse kirjeldamisel, olukorra ekslikul hindamisel ja lahendusteede väljapakkumisel on Poola ja Euroopa Liidu arusaamades niisiis suuri sarnasusi, mis viitavad tõenäoliselt nii kriisi ajal toimunud intensiivsele seisukohtade kooskõlastamisele kui usutavasti ka juba varasematel aastatel toimunud Poola välispoliitika euroopastumisele. Edasine uurimine peab selgitama, kuivõrd on siin tegemist „allalaadimisega“ ja kuivõrd „üleslaadimisega“.

Samas on Poola ja Euroopa Liidu seisukohtades olulisi eriarvamusi. Esiteks hoiatab Poola Ukrainat Euroopast kaugenemise eest, mainib, et eurointegratsioon on Ukraina sõltumatuse garantii ning viitab Ukrainas toimuva tähtsusele kogu Euroopa seisukohast. Kuigi üldiselt hoidub Poola Euroopa Liidu eeskujul kommenteerimast Venemaa rolli

Ukraina sündmustes, tuleb mõnikord esile ka kriitilisi noote Moskva aadressil – olgu siis vihjamisi või üsna otsesõnu. Seevastu Euroopa Liit näib vähemasti avalikkuse ees hoiduvat tunnistamast, et Ukraina eurointegratsiooni puhul võiks mängus olla ka midagi enam kui see, kas riik kasutab talle pakutavat soodsat võimalust enda moderniseerimiseks või mitte.

Nende erinevuste tõlgendamisel näib olevat abi kirjanduses levinud seisukohast, et Ukraina eemalhoidmine Venemaa mõjusfäärist on Poola jaoks tema enda elulistes julgeolekuhuvides. Seetõttu tuleb ajuti ka pressiteadetest välja, et Ukraina Euroopale lähendamine on Poola jaoks ehk kaalukam eesmärk kui paljude teiste EL-i liikmesriikide jaoks ning seejuures ka poliitilise ja mitte ainult tehnilise iseloomuga probleem. Et seda siiski kuigi otsesõnu öelda ei soovita, on seletatav asjaoluga, et kuna Poola eriarvamused näiteks Venemaa küsimuses pole Euroopa Liidus mõistmist leidnud, on ta oma tõsiseltvõetavuse huvides õppinud hoiduma nende liigotsekohesest väljendamisest. (Szeptycki 2013, 16)

Teine silmatorkav erinevus on seotud sellega, et Poola pressiteadetes peaaegu puudub Euroopa Liidu omadele iseloomulik võimudepoolsete inimõigusrikkumiste hukkamõistmine ning toimunud vägivalda ja verevalamise traagilisuse sõnaohter rõhutamine. See võib viidata asjaolule, et euroopastumise käigus pole Poola välispoliitilised otsustajad siiski omandanud euroopalikku identiteeti, mille oluliseks osaks on rõhuasetus „pehmele jõule“ ja inimõiguste edendamise taotlus. (vrd Wong 2005, 143)

Poola on õieti varemgi märksa leebemalt suhtunud Ukraina liidrite kõrvalekaldumisse euroopalikest väärtustest kui lääneriigid. Nii ei katkestatud Poola riigipea suhteid Leonid Kutšmaga tema arvatava seotuse tõttu ajakirjanik Georgi Gongadze mõrvaga (Przełomiec 2014, 310) ega ühinetud 2012. aastal jalgpalli EM-i Ukrainas toimunud mängude küllastamise boikotiga ametiisikute poolt protestiks Juliya Tõmošenko vangistamise vastu (Szeptycki 2014b, 20). Üldse on demokraatia edendamine Poola jaoks olnud teisejärguline võrreldes julgeolekupoliitiliste eesmärkidega. Et vältida idanaabri langemist Venemaa mõjusfääri, on Poola olnud valmis koostööd tegema

vägagi mitteliberaalsete Ukraina valitsustega (Petrova 2014, 4). Sooviga mitte heidutada Ukrainat lõplikult Euroopale selga pöörama võib seletada ka Poola tagasihoidlikkust Euromaidani aegsete inimõigusrikkumiste kritiseerimisel ning ettevaatlikkust sanktsioonide kehtestamise küsimuses.

Raskem on seletada mõningaid teisi erinevusi, mis pressiteadete võrdlemisel selgesti välja tulevad. Näiteks Poola vähene huvi kodanikuühiskonna kaasamise suhtes võis samuti tuleneda asjaolust, et kriisile kiire lahenduse otsimine ning seega Ukraina eurointegratsiooni teelt kõrvalepöörumise vältimine oli Varssavile palju aktuaalsem kui sealse ühiskonna tegelik ümberkorraldamine euroopalikus vaimus. Huvitav on ka asjaolu, et kahel juhul on Visegrádi riikide ühisavaldused Euroopa Liidu arusaamadele lähedasemad kui Poola poolt eraldi tehtud seisukohavõtted.

Poola ja Euroopa Liidu seisukohtades ilmneb seega märkimisväärseid sarnasusi. Kui võrd tuleneb see Poola välispoliitika euroopastumisest, peab selgitama edasine uurimine näiteks ametnikega tehtavate intervjuude näol. Selge on siiski, et Poola huvide ja identiteedi defineerimisel ei ole Euroopa Liidu erilist mõju märgata. Pressiteadete analüüs kinnitab Andrzej Szeptycki arvamust, et Poola lähtus Euromaidani kriisi ajal oma ammusest rahvuslike huvide arusaamadest, mille seas esikohal on sõltumatuse ja julgeoleku kindlustamine võimalikku Venemaast lähtuvat ohtu silmas pidades. (Szeptycki 2013, 13-31)

Niisiis on Poola näol tegemist juhtumiga, kus euroopastumine „allalaadimise“ mõttes puudutab pigem välispoliitika ajamise viisi kui selle sisu. Samas püütakse aktiivselt oma rahvuslike huve ja eelistusi Euroopa Liidus „üles laadida“, mida seni on saanud ainult osaline edu.

KOKKUVÕTE

Käesolev bakalareusetöö käsitleb välispoliitika euroopastumist Poola poliitika näitel Euromaidani kriisi ajal novembrist 2013 kuni veebruarini 2014.

Euroopa ühtse välis- ja julgeolekupoliitika suurenev tähtsus on muutnud aktuaalseks liikmesriikide välispoliitika ühtlustumise küsimuse. Välispoliitika euroopastumise teooria kohaselt toimub see põhiliselt kas „allalaadimise“ (Euroopa Liidu tegevuse mõjul muutub liikmesriigi poliitika) või „üleslaadimise“ (liikmesriik püüab suunata Euroopa Liidu poliitikat) näol.

Seni vähe uuritud nn uute liikmesriikide välispoliitika euroopastumist on sobilik käsitleda Poola näitel, mis on silma paistnud muuhulgas aktiivsete katsete poolest mõjutada Euroopa Liidu poliitikat idapartnerlusriikide, eriti aga Ukraina suhtes. See on olnud Poola välispoliitika jaoks prioriteetne piirkond, mis tuleneb tema julgeolekupoliitilistest arusaamadest.

Bakalareusetöö on pühendatud Poola ja Euroopa Liidu seisukohtade võrdlemisele käimasoleva Ukraina kriisi algfaasis, mil sealsete võimude otsus loobuda assotsiatsioonilepingu sõlmimisest Euroopa Liiduga kutsus esile laialdased protestiavaldused, mis läksid üle vägivaldseks vastasseisuks võimudega ja lõppesid president Janukovitši kukutamisega. Võrdlemise aluseks võeti Poola välisministeeriumi ja Euroopa Liidu välisteenistuse pressiteated, mida analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodiga avatud kodeerimist kasutades.

Ilmnes, et Poola ja Euroopa Liidu seisukohtades nn Euromaidani sündmuste kohta oli palju ühist. Mõlemate arvates oli tegemist Ukraina rahva toetusavaldusega eurointegratsioonitaotlustele ning sellega seotud demokratiseerimisele ja majandusreformidele. Olukorra pingestudes püüdsid nii Poola kui Euroopa Liit vägivalda eskaleerumist ära hoida, kutsudes konflikti osapooli üles dialoogile ja vastastikustel järeleandmistel põhinevale kokkuleppele.

Silmatorkevaks erinevuseks on see, et Poola arvates oli eurointegratsioon mitte ainult

Ukraina moderniseerumise, vaid ka sõltumatuse tagamise küsimus. Erinevalt Euroopa Liidust hoiatati Ukrainat „Euroopast kaugenemise“ tagajärgede eest ning käsitleti Venemaa rolli Ukraina sündmustes otsekohesemalt ja kriitilisemalt. Euroopa Liit aga pööras erinevalt Poolast suurt tähelepanu inimõiguste teemale ning rõhutas Kiievis toimunud verevalamise inimlikku traagilisust.

Poola ja Euroopa Liidu seisukohtade silmatorkav sarnasus viitab võimalikele euroopastumise mõjudele. Erinevused viitavad samas euroopastumise piiratud iseloomule. Need tulenevad nähtavasti Poola arusaamast, et tema rahvuslike huvide seisukohast on esmatähtis hoida ära Ukraina langemine Venemaa mõjusfääri, mille saavutamiseks võib olla vajalik ka leplikkus Kiievi võimude euroopalikest väärtustest kõrvalekaldumise suhtes.

The Europeanization of foreign policy: A case study of Poland during the initial stage of the Ukrainian crisis (November 21, 2013 – February 21, 2014)

SUMMARY

The study deals with the Europeanization of foreign policy, drawing on the foreign policy of Poland during the Euromaidan crisis in Ukraine.

According to the Europeanization theory, impact of the membership in the European Union causes political and policy changes on the member states (downloading) while memberstates also seek to export their ideas and preferences to the EU in order to further their national interests (downloading). The foreign policy of Poland provides a good opportunity to study foreign policy Europeanization in the context of new member-states of the EU as it has not only downloaded European policy and politics but also has tried consistently to shape the policy of the EU towards its eastern neighbours, especially Ukraine.

Poland also played an important role during the initial stage of the on-going Ukrainian crisis triggered by the decision by the Ukrainian authorities not to sign the association agreement with the EU. The study is dedicated to the comparison of the positions of the Poland and the EU during the Euromaidan crisis. Press releases of the Ministry of the Foreign Affairs of the Republic of Poland on the one hand and of the European External Action Service on the other were analysed by means of qualitative content analysis, using open coding.

According to the findings there are noteworthy similarities in the positions of Poland and the European Union concerning the Euromaidan crisis, which may point to the impact of Europeanization. Both Poland and the European Union interpreted the events of Euromaidan as expression of popular support to the eurointegration of Ukraine and also to the democratization and market reforms related to it. After the crisis turned violent, Poland and the EU appealed to both sides for calm and starting dialogue in

order to achieve political solution to the conflict through a compromise agreement.

Poland, unlike the EU, emphasized however that eurointegration is also a guarantee for the independence of Ukraine, warned about the serious consequences if it chose to „move away from Europe“ and was openly critical of the role Russia played in the conflict. Poland also failed to mention the problem of human rights violations by the Ukrainian authorities, which is an important topic in the case of European Union press releases. The differences are probably related to the idea that containing Russia's influence in Ukraine is the top priority in terms of perceived national interests of Poland and reveal that the Europeanization of Polish foreign policy is still to some extent limited.

KASUTATUD KIRJANDUS

Adamczyk, Artur. 2010. „The role of Poland in the creation process of the Eastern Partnership.“ *Yearbook of Polish European Studies*, 13, 195-204

Barburska, Olga. 2013. „Wpływ polskiej dyplomacji na kształtowanie i realizację polityki wschodniej UE.“ *Studia Europejskie*, 4, 49-72

Baum, Michael & Dan Marek. 2013. „The foreign policies of the new member states. A framework for analysis.“ In *The New Member States and the European Union. Foreign Policy and Europeanization*, eds. Michael Baun & Dan Marek. London: Routledge, 1-21

Bieńczyk-Missala, Agnieszka. 2013/2014. „Polska polityka zagraniczna - z Unią Europejską na Majdan.“ *Rocznik Strategiczny*, 291-306

Copsey, Nathaniel & Karolina Pomorska. 2014. „The Influence of Newer Member States in the European Union: The Case of Poland and the Eastern Partnership,“ *Europe-Asia Studies*, 66(3), 421-443

Domaradzki, Spasimir. 2014. The role of NATO and the EU in the Ukrainian Crisis. In *The Maidan Uprising, Separatism and Foreign Intervention Ukraine's complex transition*, eds. Klaus Bachmann & Igor Lyubashenko. Frankfurt am Main: Peter Lang, 267-297

Kaminska, Joanna. 2013. „Poland: The new agenda setter.“ In *The New Member States and the European Union. Foreign Policy and Europeanization*, eds. Michael Baun & Dan Marek. London: Routledge, 22-36

Lyubashenko, Igor (2014). Euromaidan: From the students' protest to mass uprising. In *The Maidan Uprising, Separatism and Foreign Intervention Ukraine's complex transition*, eds. Klaus Bachmann & Igor Lyubashenko. Frankfurt am Main: Peter Lang, 61-85

Petrova, Tsveta. 2014. „Polish democracy promotion in Ukraine.“ 15.10.2014.
http://carnegieendowment.org/files/RDN_Petrova_Ukraine.pdf (17.05.2015)

Pomorska, Karolina. 2011. „Poland: Learning to play the Brussels game.“ In *National and European Foreign Policies: Towards Europeanisation*, ed. Reuben Wong and Christopher Hill. London: Routledge, 167-188

Przełomiec, Maria. 2014. „Poland on the Euromaidan.“ In *The Maidan Uprising, Separatism and Foreign Intervention Ukraine's complex transition*, eds. Klaus Bachmann & Igor Lyubashenko. Frankfurt am Main: Peter Lang, 299-319

Snyder, Timothy. 2003. *The Reconstruction of Nations. Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569-1999*. New Haven & London: Yale University Press

Szeptycki, Andrzej. 2013 [Tegelikult 2014]. „Cele polityki Polski wobec kryzysu politycznego na Ukrainie,“ *Nowy Prometeusz*, 5, 11-31

Szeptycki, Andrzej. 2014a. „Polen und die Krise in der Ukraine.“ *Religion & Gesellschaft in Ost und West*, 10, 19-21

Szeptycki, Andrzej. 2014b. The European Union and the “Euromaidan” in Ukraine. Paper presented at the 8th General Conference of the European Consortium for Political Research, University of Glasgow, Glasgow, 3.- 6. September 2014.
<http://ecpr.eu/Events/PaperDetails.aspx?PaperID=20484&EventID=14>
(15.10.2014)

Wong, Reuben. 2005. „The Europeanization of Foreign Policy.“ In *International Relations and the European Union*, ed. Christopher Hill & Michael Smith. Oxford: Oxford University Press, 134-153

Dokumentid

Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. 2012. *Prioritety Polskiej*

polityki zagranicznej 2012-2016. Warszawa. Veebis:

http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/priorytety_polityki_zagr_2012_2016/ (17.05.2015)

Ajakirjandus

Wprost. 02.12.2013. Tusk: nie możemy pchnąć Janukowycza w stronę Rosji.

<http://www.wprost.pl/ar/427665/Tusk-nie-mozemy-pchnac-Janukowycza-w-strone-Rosji> (14.05.2015)

Empiiriliste andmete allikad

(Vt ka lisa 1)

1) Poola Vabariigi Välisministeeriumi pressiteated. 21.11.2013 – 21.02.2014

www.msz.gov.pl (15.05.2015)

2) Euroopa Välisteenistuse pressiteated. 21.11.2013 – 21.02.2014

<http://eeas.europa.eu/> (15.05.2015)

LISA 1

Analüüsitud pressiteated

a) Poola välisministeeriumi pressiteated

22.11.2013. Polish MFA's statement on Kyiv's decision to suspend preparations to sign the Association Agreement with the EU

27.11.2013. 3rd Eastern Partnership summit to start in Vilnius

29.11.2013. Moldova and Georgia closer to Europe: The 3rd Eastern Partnership Summit ends in Vilnius

30.11.2013. MFA statement on clamping down on peaceful protesters in Kyiv

01.12.2013a. MFA statement after meeting with Ukraine's Ambassador

01.12.2013b. Joint Statement by Foreign Ministers Radek Sikorski and Carl Bildt of Poland and Sweden

04.12.2013. Next year's NATO summit discussed in Brussels

05.12.2013. Polish-German-Ukrainian forum "Quo Vadis Ukraine"

06.12.2013a. Minister Radosław Sikorski visits Kyiv

06.12.2013b. Polish and Finnish foreign ministers hold talks on Ukraine and security policy

09.12.2013. Minister Radosław Sikorski and Lady Ashton speak on phone about the situation in Ukraine

12.12.2013. Polish and Japanese foreign ministers speak on the phone

16.12.2013. Minister Sikorski at Foreign Affairs Council meeting in Brussels

17.01.2014. Statement on new legislation adopted in Ukraine

20.01.2014. Sikorski expects EU to condemn amendments to Ukraine's law, PAP,
20.01.2014

21.01.2014. Sikorski on situation in Ukraine: call for moderation, PAP 22.01.2014

21.01.2014. EU Foreign Affairs Council calls Ukrainian authorities to repeal controversial laws

22.01.2014. Foreign ministers of Poland and Ukraine speak on the phone

23.01.2014. Joint statement of the Ministers of Foreign Affairs of the Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia

24.01.2014. Deputy foreign ministers goes to Kyiv

25.01.2014. Pełczyńska-Nałęcz in Kyiv: too early for sanctions—dialogue is the only solution, IAR dispatch of 25 January 2014

27.01.2014. Telephone conversation between Poland’s and Ukraine’s foreign ministers

29.01.2014a. Radosław Sikorski holds talks with Catherine Ashton

29.01.2014b. Sikorski: fingers crossed for Ukrainians and a compromise, PAP dispatch of 29 January 2014

30.01.2014a. Sikorski for PAP: Ukraine should be given an EU membership perspective, interview for PAP 30.01.2014

30.01.2014b. “We have to encourage talks between the government and the opposition,” said Minister Sikorski speaking about Ukraine in an interview for the French daily Le Monde, 30.01.2014

31.01.2014. Sikorski after a meeting with Kozhara: the position of Ukraine’s authorities is evolving, PAP, 31 January 2014

01.02.2014a. Minister Sikorski urges Ukrainians to seek compromise in Financial Times interview, 11 February 2014

01.02.2014b. Sikorski: we urge restraint from both parties to the Ukraine conflict, PAP dispatch 01.02.2014

03.02.2014a. Minister Radosław Sikorski for Deutsche Welle: Polish experiences are very valuable to Ukraine 03.02.2014

03.02.2014b. Poland cements its role as leader of European foreign policy

03.02.2014c. Ukraine/ Sikorski against sanctions while dialogue continues, PAP dispatch, 03.02.2014

04.02.2014. Talks on Poland-Canada cooperation

05.02.2014. Hürriyet Daily News: Poland supports EU’s continued eastern enlargement

06.02.2014a. Meeting of EU ambassadors in Warsaw

06.02.2014b. Poland accepts four Ukrainian nationals for treatment

10.02.2014a. EU Foreign Affairs Council discusses European prospects for Ukraine

10.02.2014b. Sikorski: Ukraine has to reform its economy in order to get EU aid, PAP dispatch 10.02.2014

11.02.2014. Distinguished personages to nominate candidates to the Solidarity Prize

14.02.2014a. Minister Radosław Sikorski for Polish Radio One: we want Ukraine to start catching up with Poland, 14 February 2014

[14.02.2014b]. Talks on Polish-Swedish development cooperation in Stockholm

16.02.2014. Statement by High Representative Catherine Ashton on the evacuation by protesters of the Kiev City administration.

18.02.2014a. MFA is concerned over situation in Ukraine and urges both sides to enter into dialogue, PAP 18.02.2014

18.02.2014b. MFA statement after the meeting with Ukraine's Deputy Ambassador

18.02.2014c. Sikorski: we are monitoring the situation in Ukraine, PAP 18.02.2014

19.02.2014. MFA: Minister Sikorski is consulting with foreign partners; PAP 19.02.2014

20.02.2014 Ukraine/ Sikorski visits make shift hospital in Kyiv, PAP 20.02.2014

21.02.2014a. Danish daily Jyllands-Posten: Poland's reaction to the situation in Ukraine shows resolution and decisiveness, 21 February 2014

21.02.2014b. Polish MFA calls for an immediate stop to violence in Ukraine

21.02.2014c. Poland's top diplomat mediates to resolve Ukraine's crisis

21.02.2014d. President: I want to thank Sikorski - his role in Kyiv was special, PAP 21.02.2014

21.02.2014e. Solidarity with Ukraine

25.02.2014. Sikorski: foreign assets of Yanukovich's people should be frozen, PAP 25.02.2014

b) Euroopa Liidu välisestistuse pressiteated

30.11.2013. Joint statement by EU High Representative Catherine Ashton and Commissioner Štefan Füle on last night's events in Ukraine

09.12.2013a. European Commission Memo. Statement of President Barroso on the

current situation in Ukraine

09.12.2013b. Statement by High Representative Catherine Ashton on forcible entry into Batkivshchyna office in Kyiv

10.12.2013. European Commission. Štefan Füle. European Commissioner for Enlargement and Neighbourhood Policy EU-Ukraine: standing ready to help and support European Commission. Outcome of the Vilnius Summit and the future of the Eastern Partnership, in particular as regards Ukraine, European Parliament Plenary, Strasbourg

11.12.2013a. Message by EU High Representative Catherine Ashton to Maidan protesters

11.12.2013b. Remarks by EU High Representative/Vice-President Catherine Ashton at the end of her visit to Ukraine

11.12.2013c. Statement by EU High Representative Catherine Ashton on recent events in Ukraine on Kiev's Maidan Square

12.12.2013. European Commission memo. EU-Ukraine: Association Agreement is an offer to the country and its people

20.12.2013. European Council 19/20 December 2013 Conclusions

17.01.2014. Statement by EU High Representative Catherine Ashton on developments in the Ukrainian Parliament

23.01.2014a. European Commission Memo. Phone call between President Barroso and President Yanukovych on the situation in Ukraine

23.01.2014b. Statement by EU High Representative Catherine Ashton on efforts to support a political solution to the crisis in Ukraine

27.01.2014. Statement by EU High Representative Catherine Ashton on the latest developments in Ukraine

29.01.2014. Remarks by EU High Representative Catherine Ashton during her visit to Ukraine

30.01.2014. Remarks by EU High Representative Catherine Ashton at the press point with Foreign Minister Edgars Rinkēvičs during her visit to Latvia

31.01.2014. Statement by EU High Representative Catherine Ashton following her meeting with Ukrainian opposition

05.02.2014. Remarks by EU High Representative Catherine Ashton at the end of

her visit to Kyiv, Ukraine

10.02.2014a. Remarks by EU High Representative Catherine Ashton on arrival at the Foreign Affairs Council

10.02.2014b. The Council of the European Union. Council conclusions on Ukraine. Foreign Affairs Council meeting. Brussels, 10 February 2014

13.02.2014. European Commission Statement. EU-Ukraine: "Only a Ukrainian plan can work"

18.02.2014. Statement by EU High Representative Catherine Ashton on violence in Ukraine

19.02.2014a. European Commission Statement. Statement by President Barroso on Ukraine

19.02.2014b. European Commission Statement. Phone call between President Barroso and President Yanukovich on the situation in Ukraine

19.02.2014c. Statement on behalf of the European Council on the situation in Ukraine. The President of the European Council

19.02.2014d. Statement by the Spokesperson of EU High Representative Catherine Ashton on the deterioration of the situation in Ukraine

20.02.2014 European Commission Statement. Statement by President Barroso on the situation in Ukraine

21.02.2014. European Commission Statement. Statement by President Barroso on Ukraine

LISA 2

Pressiteadete analüüsimisel kasutatud koodid

Sündmuste tõlgendamine

Seisukohad, mis esinevad nii Poola kui Euroopa Liidu pressiteadetes	Seisukohad, mis esinevad ainult Poola pressiteadetes	Seisukohad, mis esinevad ainult Euroopa Liidu pressiteadetes
* Põhjuseks eurointegratsiooni soov * Vägivalla eskaleerumise oht * Väline sekkumine	* Euroopast kaugenemise oht	* Sündmuste šokeerivus

Poola ja Euroopa Liidu seotus kriisiga

Seisukohad, mis esinevad nii Poola kui Euroopa Liidu pressiteadetes	Seisukohad, mis esinevad ainult Poola pressiteadetes	Seisukohad, mis esinevad ainult Euroopa Liidu pressiteadetes
* Poolehoid ukrainlastele (põhjendamata) * Ukraina seotus Euroopaga * Suutlikkus aidata	* Ukrainas toimuva tähtsus Euroopale * Ukraina kui naaber * Poola erisuhted Ukrainaga	

Hinnangud konfliktis osalejate tegevusele ja neile suunatud üleskutsed

	Seisukohad, mis esinevad nii Poola kui Euroopa Liidu pressiteadetes	Seisukohad, mis esinevad ainult Poola pressiteadetes	Seisukohad, mis esinevad ainult Euroopa Liidu pressiteadetes
Mõlemad vastasseisu osapooled	* Edasise vägivalla vältimine * Dialoog * Kompromisslahendus - Põhiseadusreform - Uus valitsus	* Poola kogemusest lähtumine	* Kompromisslahendus - Kodanikuühiskonna kaasamine - Vabad valimised
Ukraina võimud	* Ukraina eurointegratsiooni toetamine - Üleskutse assotsiatsioonilepingu allkirjastamiseks * Jõukasutamise hukkamõistmine	* Assotsiatsioonileping kui Ukraina sõltumatuse garantii * Valitsus kriisis süüdi	* Inimõiguste rikkumiste hukkamõistmine - Hirmutamised - Ahistamised - Ajakirjanikevastane vägivald - Kadumajäämised - Piinamine

	<ul style="list-style-type: none"> * Võimude eriline vastutus * Rahva arvamuse kuulamine * Usalduse olulisus * Reformide elluviimine * Repressioonidest loobumine * Ukraina suveräänsus 		<ul style="list-style-type: none"> * Korrakohase õigusemõistmise nõue
Opositsioon ja protestijad	<ul style="list-style-type: none"> * Vägivallast hoidumise vajadus * Toetuse avaldamine meeleavaldajatele 	<ul style="list-style-type: none"> * Eesmärkide mõõdukuse vajadus * Äärmusluse hukkamõist 	<ul style="list-style-type: none"> * Kodanikuühiskond osapoolena
Euroopa Liit	<ul style="list-style-type: none"> * Üksmeel kriisi lahenduste osas * Toetab Ukrainat * Sanktsioonide võimalikkus * Vajadus suurema sekkumise järele 	<ul style="list-style-type: none"> * Teinud kriisi puhkemist soodustanud vigu * Liikmelisus-perspektiivi andmise vajadus * Sanktsioonide vastu * Poola roll 	<ul style="list-style-type: none"> * Eurointegratsiooni jätkumine pärast assotsiatsioonilepingu sõlmimist
Venemaa	<ul style="list-style-type: none"> * Assotsiatsioonileping Ukrainaga - pole Venemaa vastu - Venemaa roll selle nurjamisel 	<ul style="list-style-type: none"> * Üleskutsed konstruktiivsusele * Venemaa huvide olemasolu Ukrainas * Venemaa omakasupüüdlikkus * EL-i pakkumine parem kui Venemaa oma * Halvustavad märkused Venemaa aadressil 	